

Till Ålands lagting

Landskapsregeringens externpolitik

Meddelandet innehåller en redogörelse av landskapsregeringens externpolitiska prioriteringar inför år 2022 samt verksamhet under år 2021 i förhållande till Nordiska ministerrådet, till dagordningen inom Europeiska unionen samt till övriga externa samarbeten. Dessutom innehåller meddelandet en statistikbilaga över EU-ärenden under år 2021.

Mariehamn den 13 januari 2022

Lantråd

Veronica Thörnroos

Vicelanråd

Harry Jansson

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
1.1 Den pågående coronapandemin	4
1.2 Resurserna för att bedriva externpolitik.....	4
2. Nordiska ministerrådet.....	5
2.1 Ålands möjlighet att påverka i det nordiska samarbetet	5
2.2 Ansvariga ministrar	5
2.3 Ordförandeskap i Nordiska ministerrådet samt övergripande prioriteringar	6
2.3.1. Finlands ordförandeskap i samarbete med Åland	6
2.3.2. Norges ordförandeskap år 2022	7
2.4 Färöarna, Grönland och Åland i det nordiska samarbetet	7
2.5 Övergripande prioriteringar	8
2.5.1 Hållbar utveckling: Vår vision 2030	8
2.5.2 Nordisk samverkan i kristider.....	9
2.5.3. Gränshinderarbetet	9
2.5.4 Samarbetsministrarna (MR-SAM)	10
2.5.5 Näringsliv, energi och regionalpolitik (MR-Tillväxt).....	11
2.5.6 Arbetsmarknad (MR-A)	12
2.5.7 Kultur (MR-K)	12
2.5.8 Utbildning och forskning (MR-U).....	12
2.5.9 Jämställdhet (MR-JÄM)	13
2.5.10 Integration	14
2.5.11 Digitalisering (MR-Digital).....	14
2.5.12 Fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS).....	15
2.5.13 Miljö och klimat (MR-MK).....	15
2.5.14 Social- och hälsopolitik (MR-S).....	16
2.6 Norden och EU.....	17
3. EU.....	17
3.1 Coronapandemin och arbetet i rådet	18
3.2 Kommissionärsbesök till Åland	18
3.3 Ålands möjligheter till inflytande i EU-ärenden	19
3.3.1 Landskapsregeringens ministerråd i Bryssel.....	19
3.3.2 Arbete för att påverka beslutsfattandet inom EU:s institutioner	19
3.3.3 Samarbete med Europaparlamentariker	20
3.3.4 Regionkommittén	20
3.3.5 Subsidiaritetsprincipen	20
3.3.6 Deltagande i kommissionens offentliga samråd	21
3.3.7 Ålands deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden ...	21
3.4 Ålands prioriteringar	22
3.4.1 Åländsk representation i Europaparlamentet	22
3.4.2 Konferensen om EU:s framtid	22
3.4.3 Statligt stöd.....	23
3.4.4 Sammanhållningspolitiken	23
3.4.5 EU:s facilitet för återhämtning och resiliens	24
3.4.6 Skattefrågor	24
3.4.7 Jordbruk	25
3.4.8 Fiske	25
3.4.9 Skog.....	26
3.4.10 Jakt- och viltvård.....	26
3.4.11 Miljö, klimat och energi	27
3.4.12 Hälso- och sjukvård	27
3.4.13 EU:s gröna giv	28
3.4.14 Jämställdhet	28
3.4.15 Integration	29
3.5 Landskapsregeringens prioriteringar 2022	29
4. Övriga externa samarbeten	36
4.1 Sjöfart och IMO.....	36
4.2 HELCOM.....	36
4.3 Samarbete inom havsplanering och marin miljö	36
4.4 Miljösamarbete	36
4.5 FN:s klimatmöte	37
4.6 Finlands kommission för hållbar utveckling	37
4.7 Clean Energy for EU Islands.....	37
4.8 Regions4	38
4.9 Central Baltic.....	38
4.10 Utbildningssamarbete	39
4.11 UNESCO	39
4.12 Regions for EU Recovery	39
4.13 RLEG	40
4.14 Hanaholmeninitiativet	40

1. Inledning

Den rådande pandemin har liksom under år 2020 fortsatt att i hög grad försvåra Ålands möjligheter till aktiv påverkan på det externpolitiska området. Problemen och därmed förutsättningarna att via fysiska möten, seminarier och konferenser arbeta aktivt med åländsk intressebevakning och utveckling har varit fortsatt betydande även under år 2021.

År 2021 var det Finlands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet som även detta präglades av den pågående pandemin. Ordförandeskapet genomfördes i nära samarbete med Åland. Inom ramen för ordförandeskapet i har Finlands regering och Ålands landskapsregering under året samarbetat för att bidra till förverkligandet av Vår vision 2030, dvs att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030. Coronapandemin och till pandemin relaterade frågor inklusive gränsrestriktioner inom Norden har varit högt prioriterade.

Trots pandemins negativa påverkan inom EU-samarbetet kan dock landskapsregeringen för lagtinget redovisa flera framgångsrika initiativ under perioden 2020–2021. Efter många försök av tidigare åländska regeringar, hade landskapsregeringen i augusti 2021 nöjet att stå värd för det första besöket av en sittande EU-kommissionär någonsin på åländsk mark. Kommissionären Virginijus Sinkevičius besök gav landskapsregeringen helt nya möjligheter att förklara de problem som t.ex. kravet på en enda nationell lösning förorsakar ett autonomt territorium.

Efter inledande kontakter med Finlands dåvarande EU-ambassadör Marja Rislakki och dialog med utrikesminister Pekka Haavisto genomfördes även lagom till Självstyrelsedagen 9 juni 2021 en från åländsk sida länge eftersträvad ambition då den diplomatiska titeln för Ålands specialsakkunnige i Bryssel uppgraderades till ministerråd. Därmed motsvarar den viktiga befattningens status idag Ålands särställning bättre.

I november 2021 noterades även en annan framgång på den internationella nivån då Unescos generalförsamling välkomnade Åland som associerad medlem. Landskapsregeringen fortsätter att utveckla det externpolitiska engagemanget och avser att närmare utreda möjligheterna att uppnå samma status i förhållande till bl.a. världshälsoorganisationen WHO och Internationella sjöfartsorganisationen IMO.

Landskapsregeringen konstaterar att det komplexa internationella läget ställer krav på omvärldsanalys och kunskapsutveckling. Landskapsregeringen noterar med tillfredsställelse det viktiga arbete som görs av Ålands fredsinstitut som under 2022 fyller 30 år. Institutets insatser märks vid återkommande evenemang som Kastelholmssamtal för fred och under jubileumsåret särskilt i anslutning till de lyckade seminarier som ordnades i Mariehamn 20 oktober och i Köpenhamn 8 december.

Landskapsregeringen fortsätter att under kommande år arbeta med de övriga ambitioner och utvecklingsmål som presenterades för lagtinget i föregående externpolitiska redogörelse (meddelande nr 2/2020–2021). Av största vikt är bl.a. kravet om att EU-kommissionen tar Ålands konstitutionella status i beaktande i såväl nya lagförslag som i arbetet med olika fonder och program.

Landskapsregeringen planerar vidare att, efter samråd med självstyrelsepolitiska nämnden, inom ramen för Åland100 rikta en särskild informations-skapande insats till EU-kommissionens samtliga medlemmar och direktorat för att förbättra kunskapen om Ålands särskilda folkrättsliga bakgrund. I denna insats bör särskild vikt läggas vid det faktum att även fördraget om Europeiska Unionen art. 4.2 uttryckligen förpliktar unionen att respektera medlemsstaternas nationella och konstitutionella identitet, inbegripet regionalt självbestämmande.

Ålands långvariga och självklara krav på den egna representation i EU-parlamentet som ålänningarna har konstitutionell rätt till, har inte avancerat under senare år. Förhoppningarna om att den speciella situationen med Nordirlands position efter Brexit skulle ge öppning i form av en observatörsplats i parlamentet, har i alla fall inte hittills infriats. Även om landskapsregeringen fortsätter att följa den nordirländska EU-processen, är det i första hand gentemot Finlands regering som det fortsatta kravet på en EU-plats fortsatt ska aktualiseras.

Landskapsregeringen kommer därtill att, i enlighet med självstyrelsepolitiska nämndens påpekanden (betänkande nr 2/2020–2021), utreda under vilka former Ålands legitima krav kan lyftas internationellt. Möjligheter finns att i anslutning till ett kommande seminarium med fokus på Ålands folkrättsliga status, låta utreda alternativa vägar att aktualisera frågan internationellt.

I väntan på att Finland uppfyller löftet om att Åland ska tillförsäkras ett eget mandat i Europaparlamentet, fortsätter den åländska EU-bevakningen främst genom ett informellt nätverk med Europaparlamentariker och via Ålands ministerråd vid Finlands representation i Bryssel.

Även år 2022 kommer i hög grad att karaktäriseras av Ålands jubileumår. Under det fortsatta firandet av Åland 100 finns det goda förhoppningar om att Åland åter uppmärksammas internationellt och även gästas av ledande företrädare för både Norden och omvärlden i övrigt.

1.1 Den pågående coronapandemin

Den pågående pandemin har fortsatt påverkat möjligheterna att driva externpolitiska frågor negativt. Arbetsklimatet i det internationella samarbetet präglas vanligen av personliga möten och relationsbyggande och därför har det minskade antalet fysiska möten inneburit en extra stor utmaning under året. För landskapsregeringen har dessutom det faktum att flera planerade möten blivit inställda med kort varsel varit en påtaglig utmaning när det kommer till att förverkliga landskapsregeringens externpolitiska ambitioner.

Under andra halvåret 2021 började dock fysiska möten bli vanligare igen, på såväl EU-nivå som i det nordiska samarbetet, för att sedan mot slutet av 2021 åter igen minska i takt med att pandemiläget försämrades.

1.2 Resurserna för att bedriva externpolitik

Externpolitiken är resurskrävande och landskapsregeringen konstaterar att det kan komma att behövas tilläggsresurser för att bedriva effektiv externpolitik och att bevaka olika samarbeten. Antalet samarbeten som landskapsregeringen deltar i ökar och det finns behov av att landskapsregeringen ska kunna delta mer aktivt i redan etablerade samarbeten. Landskapsregeringens resurser att bedriva effektiv externpolitik och att bevaka olika samarbeten behöver ses över. I detta avseende kan det behövas både förstärkning av avdelningarnas tjänstemannaresurser samt ökade anslag för att delta i olika samarbeten. Detta är särskilt viktigt mot bakgrund av att antalet samarbeten som landskapsregeringen deltar i ökar och då avsikten är att landskapsregeringen ska ha möjlighet att kunna delta mer aktivt i redan etablerade samarbeten. Även om många tjänstemannamöten kommer att hållas digitalt kommer möten där ministrar deltar, åtminstone efter pandemin, i hög grad ske fysiskt vilket föranleder både frånvaro från arbetsplats och resekostnader. Huvudregeln är att vid möten där ministrar deltar ska tjänstemän från landskapsregeringen delta. Antalet tjänstemän bestäms utgående från behovet i det enskilda fallet. Det är viktigt att landskapsregeringens delegation vid varje sammanhang motsvarar vad som förväntas av deltagarna i samarbetet och att det internationella protokollet följs.

Med beaktande av detta kan det om det behövs för att driva de externpolitiska frågorna under året bli aktuellt att se över resurserna i samband med en tilläggsbudget.

2. Nordiska ministerrådet

I det här kapitlet redogör landskapsregeringen för arbetet i Nordiska ministerrådet. Dels består kapitlet av en redogörelse över året som gått, dels av landskapsregeringens prioriteringar inför det kommande året. Prioriteringarna är till vissa delar av övergripande art och kan därför sträcka sig över en längre period än det kommande året. Nedanstående prioriteringar speglar ändå de strategiskt långsiktiga visioner som respektive ministerråd planerar sitt arbete kring.

Coronapandemin har lett till att den rörelsefrihet inom Norden som medborgarna i Norden tagit för given blivit omgärdad av omfattande restriktioner. Bristen på koordinerade åtgärder mellan de nordiska länderna har drabbat gränsregionerna hårt. Landskapsregeringen har under året verkat för att det Nordiska ministerrådet skulle ta en mer samlade roll för att säkerställa att Norden ska kunna hantera pandemin gemensamt utan inskränkningar i mobiliteten.

Under år 2021 innehades ordförandeskapet av Finland i samarbete med Åland. På grund av pandemin hölls flertalet ämbetsmannakommittémöten samt ministerrådsmöten digitalt. De nordiska samarbetsministrarna lyckades dock i juni hålla ett hybridmöte i Borgå och i september höll de nordiska samarbetsministrarna ett hybridmöte på Åland. Därtill träffades samarbetsministrarna i Köpenhamn i samband med Nordiska rådets session den 1–4 november 2021.

Under år 2022 övertar Norge ordförandeskapet i ministerrådet. Norge avser fortsätta arbetet med att Norden ska nå sitt mål att bli världens mest hållbara och integrerade region till år 2030.

2.1 Ålands möjlighet att påverka i det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet utgör Ålands viktigaste plattform för internationellt samarbete. Landskapsregeringen deltar i det formella nordiska samarbetet genom Nordiska ministerrådet. I Nordiska ministerrådet deltar de åtta nordiska regeringarna. Nordiska ministerrådet är – trots namnet – egentligen inte ett utan tio fackministerråd och ett samordnande ministerråd dvs samarbetsministrarna (MR -SAM). De nordiska fackministrarna möts i sina respektive ministerråd i genomsnitt ett par gånger om året. För perioden 2017–2024 har även ett tillfälligt ministerråd, MR-Digital, bildats. MR-Digital ska främja en sammanhängande och integrerad digital region till nytta för medborgare, företag och offentliga förvaltningar i Norden. Kommunministrarna och trafikministrarna samlas dessutom i informella ministerråd.

Under varje ministerråd finns ämbetsmannakommittéer, i vilka ingår tjänstemän utsedda av de åtta regeringarna.

Landskapsregeringens ministrar är medlemmar i Ålands delegation i Nordiska rådet.

2.2 Ansvariga ministrar

Från och med den 10 december 2019 har Ålands ministerrepresentation i Nordiska ministerrådet varit följande:

- samarbetsministrarna MR-SAM, minister Annette Holmberg-Jansson
- arbetsliv MR-A, minister Fredrik Karlström

- närings- och regionalpolitik MR-Hållbar tillväxt, minister Fredrik Karlström
- energi, bostads- och planläggningsfrågor MR-Hållbar tillväxt, minister Alfons Röblom
- fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk MR-FJLS, minister Fredrik Karlström
- jämställdhet MR-JÄM, minister Annika Hambrudd
- ekonomi- och finanspolitik MR-FINANS, minister Roger Höglund från och med 13 januari 2021.
- kultur MR-K, minister Annika Hambrudd
- lagsamarbete MR-LAG, lantrådet Veronica Thörnroos
- miljö och klimat MR-MK, minister Alfons Röblom
- social- och hälsopolitik MR-S, minister Annette Holmberg-Jansson
- utbildningsfrågor MR-U, minister Annika Hambrudd
- forsknings- och högskolefrågor MR-U, minister Alfons Röblom
- digital MR-Digital (2017–2020), minister Fredrik Karlström

Minister Christian Wikström deltar i det informella ministerrådet för infrastruktur och vicelanträdet Harry Jansson deltar i det informella ministerrådet för kommunala frågor.

2.3 Ordförandeskap i Nordiska ministerrådet samt övergripande prioriteringar

2.3.1. Finlands ordförandeskap i samarbete med Åland

Under ordförandeskapet 2021 har Finlands regering och Ålands landskapsregering samarbetat för att bidra till förverkligandet av Vår vision 2030, dvs att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030. Avsikten var att Åland under ordförandeskapet skulle ha lett ordet för jordbruksdelen i det sammanslagna ministerrådet för fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS). Mötet ställdes dock med kort varsel om från fysiskt till digitalt. Av praktiska skäl leddes därför inte ordet till denna del av Åland.

Åland har även deltagit i ordförandeskapet för den nordiska expertgruppen för hållbar utveckling och Åland ledde ordet vid expertgruppens möten som hölls på Åland i samband med ReGeneration-veckan 2021.

Ett nära samarbete har byggts upp mellan utrikesministeriet och landskapsregeringen samt mellan Finlands samarbetsminister Thomas Blomqvist och Ålands samarbetsminister Annette Holmberg-Jansson.

Ordförandeskapsprogrammet har utgått från visionens tre hörnspelare: Ett grönt Norden, ett konkurrenskraftigt Norden och ett socialt hållbart Norden. Inom ramen för dessa hörnspelare har ordförandeskapet drivit olika ordförandeskapsprojekt.

Mot bakgrund av ett starkt förankrat demokratiskt samhällsskick i Norden har landskapsregeringen tillsammans med utrikesministeriet, utrikespolitiska institutet i Finland och Ålands fredsinstitut under året arbetat med att genomföra det ordförandeskapsprojekt som syftar till att belysa Färöarnas, Grönlands och Ålands deltagande tillsammans med de nordiska staterna i det nordiska samarbetet och hur detta ökar den demokratiska hållbarheten i Norden. Ur ett globalt perspektiv uppvisar det nordiska samarbetet ett mycket speciellt exempel. Projektet består dels av en forskningsrapport, dels en konferens som hölls den 8 december 2021 i Köpenhamn och en sammanfattande kort

rapport från konferensen.¹ Vid konferensen medverkade från landskapsregeringens sida samarbetsminister Holmberg-Jansson, viceläntrådet Harry Jansson samt minister Alfons Röblom.

Ordförandeskapet har under året konsekvent lyft fram temaområden som demokrati, demokratisk hållbarhet och samhällslig resiliens. Som framgår av ordförandeskapsprogrammet har avsikten varit att evenemang där ungdomar, tjänstemän och experter träffas kan anordnas genom att utnyttja befintliga digitala plattformar. Den 28 augusti – 1 september 2021 arrangerades ”Re-Generation-veckan” på Åland, en mötesplats för intergenerationell dialog med unga från Norden och övriga Östersjöländer som arrangörer. Arrangemanget intresserade även många politiker som passade på att besöka Åland i samband med detta evenemang.

2.3.2. Norges ordförandeskap år 2022

Norge kommer att fortsätta med att verka för att Norden ska nå sitt mål att bli världens mest hållbara och integrerade region till 2030.

Det norska ordförandeskapet vill lyfta fram kopplingen mellan klimat och natur, minska förlusten av biologisk mångfald och belysa hur naturbaserade lösningar bidrar till den gröna omställningen. Det norska ordförandeskapet vill även genom att använda sig av det nordiska samarbetet skapa förutsättningar att återvända till ett starkt nordiskt näringsliv och en arbetsmarknad som är motståndskraftig mot nya kriser. I en värld präglad av en allt större press på rättsstaten och demokratin samt en minskande tillit mellan medborgare och beslutsfattare är det viktigare än någonsin att slå vakt om den nordiska värdegemenskapen, som bygger på hållbarhet, inkludering, demokrati, öppenhet, yttrandefrihet och jämlikhet. Detta behov har blivit ännu tydligare under pandemin. Det norska ordförandeskapet ska sätta fokus på tempot i den gröna omställningen. Även Norden står inför stora omställningsbehov. De val som görs i dag kommer att prägla nuvarande och kommande generationer. Vår styrka är att de nordiska länderna delar ambitionen att vara världsledande på omställning, konkurrenskraft och hållbarhet. Tillsammans ska Norden vara en föregångsregion internationellt och bidra till att världssamfundet uppfyller FN:s hållbarhetsmål.

Landskapsregeringen avser även under år 2022 bidra till arbetet med att genomföra visionen. Landskapsregeringen avser verka för att den demokratiska hållbarheten i Norden, bli genom samarbetet med Färöarna, Grönland och Åland, lyfts som ett led i att framhäva Norden som en föregångsregion internationellt.

2.4 Färöarna, Grönland och Åland i det nordiska samarbetet

Samarbetet mellan Färöarna, Grönland och Åland har intensifierats under året. I samband med Nordiska rådets session i Köpenhamn i december 2021 träffades representanter för Färöarna, Grönland och Åland vid Grönlandsrepresentation i Köpenhamn. Vid mötet diskuterades gemensamma frågor och hur samarbetet kunde utvecklas. Under mötet kom man bl.a. överens om att digitalt med jämna mellanrum hålla gemensamma möten mellan delegationerna inklusive regeringarna. Ett första sådant möte planeras under första kvartalet 2022. Färöarna presenterade under mötet sina tankar om självständigt medlemskap i både ministerrådet och Nordiska rådet, samt tankar om att erhålla representation i sådana nordiska organ där de ännu inte är representerade. Färöarna kommer tex inom kort att erhålla fullt medlemskap i styrelsen för Nordisk energiforskning (NEF).

¹<https://www.norden.org/sv/news/hallbar-nordisk-demokrati-tema-internationell-konferens>

Landskapsregeringen verkar för att säkerställa Ålands ställning, samtidigt som landskapsregeringen stöder Färöarnas och Grönlands ambitioner, i det nordiska samarbetet. En ställning som till en del påverkas av förändringar gällande Färöarnas och Grönlands ställning i det samma. För att Ålands ställning inte ska rubbas kan det finnas behov av att utöka det åländska deltagandet i det nordiska samarbetet i de fall även Färöarnas och Grönlands deltagande ökar. Under året kommer landskapsregeringen att analysera sitt deltagande i det nordiska samarbetet och vid behov vidta förändringar i syfte att säkerställa Ålands ställning i samarbetet.

Den ovan nämnda konferensen som hölls i Köpenhamn den 8 december och som belyste Färöarnas, Grönlands och Ålands deltagande tillsammans med de nordiska staterna i det nordiska samarbetet var ett led i landskapsregeringens åtgärder för att stärka Ålands position i det nordiska samarbetet.

2.5 Övergripande prioriteringar

2.5.1 Hållbar utveckling: Vår vision 2030

Vår vision 2030 uttalar att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region. Implementeringen av *Vår vision 2030* inleddes under andra halvåret 2019 och har trots coronapandemin pågått under år 2020 och år 2021. På grund av de betydande utmaningar ministerrådet har haft med sin ekonomi- och projektförvaltning har dock många projekt försenats.

Utgångspunkten är fortsatt att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030. För att förverkliga visionen prioriteras tre strategiområden de kommande fyra åren: Ett grönt Norden, ett konkurrenskraftigt Norden och ett socialt hållbart Norden. Samarbetsministrarna antog år 2020 en handlingsplan för åren 2021–2024 innehållande 12 visionsmål samt beslutade att stärka sin samverkan med civilsamhället i Norden och att tre tvärgående perspektiv ska integreras i ministerrådets arbete. Dessa tre är hållbar utveckling, jämställdhet och ett barnrätts- och ungdomsperspektiv.

Hållbara och medvetna konsumtionsmönster är avgörande både för att Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda samt visionen om Norden som världens mest hållbara region ska kunna förverkligas. Nordiska ministerrådet har, med aktivt stöd från Åland, lanserat det fleråriga flaggskeppsprogrammet *Hållbara livsstilar i Norden*. Minister Alfons Röblom deltog vid Nordiska ministerrådets lansering av programmet i november 2021 och Åland deltar i programmets styrgrupp.

Med inspiration bland annat från bärkraft-nätverket har Nordiska ministerrådet under 2021 etablerat ett nordiskt civilsamhällsnätverk för visionen att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region. I nätverket ingår totalt 40 personer, varav två av dessa representerar Röda Korset på Åland respektive Ålands Näringsliv. Civilsamhällsnätverkets arbetsformer struktureras med stöd av en oberoende koordinator och under år 2022 kommer kunskaps- och erfarenhetsutbyte att ske regelbundet mellan Nordiska ministerrådet och civilsamhällsnätverket.

I augusti 2021 publicerades en statusrapport om den hållbara omställningen i Norden. Rapporten har utarbetats för Nordiska ministerrådet av Rambøll Management Consulting. Rapporten tar temperaturen på hållbarhetsarbetet i de nordiska länderna utifrån 45 indikatorer inom de tre strategiska prioriteringarna: Ett grönt Norden, ett konkurrenskraftigt Norden och ett socialt hållbart Norden.

De nordiska samarbetsministrarna ska under år 2022 rapportera till de nordiska statsministrarna kring hur arbetet med förverkligandet av visionen att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region fortskrider. Samarbetsministrarna har därför i februari 2020 beslutat att en halvtidsutvärdering av handlingsplanen för Vision 2030 ska göras år 2022 i samband med

statusrapporteringen. Målet är att i november 2022 kunna lägga fram statusrapporten för statsministrarna i samband med Nordiska rådets session 2022. Halvtidsutvärderingen kommer att göras med utgångspunkt i de beslut och underlag som redan finns på plats för att genomföra visionen och vid behov komplettera dessa. En mer grundlig genomgång kan göras av t.ex. status för sektorernas insatser som spelades in till handlingsplanen. Här finns det även anledning att tvärsektorielt identifiera och fortsätta arbetet med att formulera effekter av de konkreta insatserna. I utvärderingen ingår även att titta på det utvecklingsarbete som skett, eller är på gång, vad gäller arbetsmetoder. En god dialog med Nordiska rådet är en viktig del för att stärka genomförandet av visionen om Norden som världens mest hållbara och integrerade region. I arbetet med halvtidsutvärderingen kan dialog ske t.ex. i samband med de möten som äger rum kopplat till budget 2023. Nordiska rådet kommer att få utkastet till halvtidsutvärderingen för synpunkter och kommentarerna som inkommer blir en del av utvärderingen.

Statusrapporten ska kunna användas för att kort och koncist redogöra och kommunicera kring resultat och vad Nordiska ministerrådet konkret gör för att uppnå visionen och visionsmålen. Som en inledande del av detta bör även ingå en övergripande beskrivning av budgetförändringarna och de konsekvenser detta fått både vad gäller ökade satsningar och de omprioriteringar/nedskärningar som gjorts för att finansiera framför allt satsningar på det gröna.

Det nordiska civilsamhällesnätverket för Vår vision 2030 bör ha en tydlig roll i utvärderingen och även ges tillfälle att kommentera statusrapporten. Landskapsregeringen avser att i det kommande arbetet bl.a. verka för att statusrapporten, med utgångspunkt i nuläget, blickar framåt och beskriver de kommande stegen i implementeringen av visionen. Det vore vidare önskvärt om Nordiska rådet på lämpligt sätt inkluderas som mottagare av statusrapporten.

2.5.2 Nordisk samverkan i kristider

Minister Jan-Erik Enestam genomförde på samarbetsministrarnas uppdrag en strategisk genomlysning av nordisk krisberedskap. Rapporten baseras på intervjuer som minister Enestam har genomfört under hösten.² Rekommendationerna pekar bland annat på vikten av:

- tätare koordinering och informationsutbyte
- bättre beredskap genom system för ”early warning”, gemensamma analyser och övningar för olika scenarier
- större involvering från privat och frivillig sektor i krisarbetet
- initiativ för gemensam upphandling av vaccin och beredskapslager
- reformer av regelverk gällande bland annat beskattning och socialförsäkringar för att bättre passa för gränsregioner och nordiska pendlare

Rapporten kommer att komma upp till samarbetsministrarnas behandling. För Åland är det viktigt att det nordiska samarbetet utvecklas så att uppnådda nordiska rättigheter och friheter såsom mobiliteten inom Norden värnas.

2.5.3. Gränshinderarbetet

Gränshinderrådet består av medlemmar från alla åtta ministerrådsmedlemmar, en representant från Nordiska rådet samt Nordiska ministerrådets generalsekreterare. Detta innebär att landskapsregeringen deltar i arbetet på

² <https://www.norden.org/sites/default/files/2021-11/Enestam%20SE.pdf>

samma villkor som de fem nordiska länderna. Flera av de åländska gränshindren är gemensamma med de övriga nordiska länderna, varför hinder av åländskt intresse kan vara angivna som prioriterade av andra länder i Nordiska ministerrådets gränshinderdatabas; detta gäller bland annat inom områden som yrkes- och examensgiltighet samt socialförsäkringar.

Inför 2022–2024 kommer Gränshinderrådet få ett nytt mandat som antogs av samarbetsministrarna i december 2021.

I november 2021 startade arbetet i ett antal tvärsektoriella fokusgrupper där Gränshinderrådet samarbetar med Nordiska rådets (parlamentarikernas) Gränshindergrupp bland annat inom området skatter. Åland är medlem i gruppen. Gruppens uppgift är bland annat att lägga fram ett konkret förslag på åtgärder för att modernisera det nordiska dubbelbeskattningsavtalet, något som ytterligare aktualiserats under den pågående pandemin. Andra av Åland framförda frågor som kommer behandlas i gruppen är: *Dubbelbeskattning i samband med gåva eller arv i Sverige* och *Deponering och Förskott på moms vid temporär export och import*. Arbetet med de två sistnämnda frågorna har startat under år 2021 via kontakter med de statliga myndigheterna av den finländska medlemmen i Gränshinderrådet.

Jan-Erik Enestams rapport om *Nordisk civil krisberedskap* kommer också behandlas i det kommande arbetet.

Under det kommande året kommer arbetet fortsätta med de prioriteringar som görs av nya och pågående hinder som berör andra sektorer.

År 2021 har präglats av den pågående pandemin vilket upptagit Gränshinderrådets tid från att arbeta med de ”reguljära” gränshinder som är prioriterade. Ad hoc-ärenden som till största delen berör gränsgångare har behandlats. Exempel på sådana hinder är: vilket beskattningsland som ska gälla vid distansarbete, umgängesrätt till barn som har föräldrar på var sida om gränsen, olika krav mellan länderna på vaccinations- och testbevisning, varierande karantänstider, samt andra hinder som har varit hämmande för mobiliteten främst i arbets- och näringslivet. Under året har de gränsregionala gränssamarbetena och Info Norden fortsatt sin distribution med månadsvisa rapporter om mobilitetsstörningar.³

Samarbetsministrarna avgav inför Nordiska rådets session en redogörelse om mobilitet och gränshinder.⁴

Avsikten är att Gränshinderrådet kvantitativt ska avklara sex hinder per år.

Under år 2021 har Finland innehaft ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet, så också i Gränshinderrådet. Arbetsformerna har gjort att det inte medfört några särskilda arrangemang i form av samarbetsprojekt eller ändringar av inriktningen i det löpande arbetet. Året har till största delen bestått av distansmöten. Ett fysiskt gemensamt möte med samarbetsministrarna hölls i september på Åland.

2.5.4 Samarbetsministrarna (MR-SAM)

De nordiska samarbetsministrarna är det ministerråd som har det samordnande ansvaret i Nordiska ministerrådet. Nordiska samarbetsministern Annette Holmberg-Jansson har deltagit i samtliga möten under år 2021. Dessa möten har under första halvåret hållits digitalt. I juni och september höll samarbetsministrarna så kallade hybridmöten där vissa deltagare var fysiskt på plats och andra digitalt. Vid sessionen i november 2021 hölls ett helt fysiskt samarbetsministermöte.

³ <https://www.norden.org/sv/information/granshinderradets-arbete-med-coronarelaterade-storningar>

⁴ www.norden.org/sites/default/files/2021-10/Samarbetsministrarnas%20redog%C3%B6relse%20om%20mobilitet%20och%20gr%C3%A4nshinder%20till%20Nordiska%20r%C3%A5dets%20session%202021%20.pdf

De nordiska samarbetsministrarna biträds av tjänstemännen i Nordiska samarbetskommittén NSK som samtidigt fungerar som styrelse för sekretariatet i Köpenhamn.

Under år 2021 har samarbetsministrarna aktivt arbetat med att förverkliga Vår vision 2030. Coronapandemin och till pandemin relaterade frågor har varit högt prioriterade. Från åländsk sida har man tydligt beskrivit de problem som pandemin och effekterna av de gränsrestriktioner som införts med anledning av pandemin medfört det åländska samhället. Den 9 februari 2021 tillskrev samarbetsminister Holmberg-Jansson de nordiska samarbetsministrarna i fråga om inreserestriktioner och testning vid gränserna. Landskapsregeringen har även i andra sammanhang under året tillställt Sverige brev gällande gränsrelaterade problem. Den 23 mars deltog samarbetsminister Holmberg-Jansson i ett digitalt evenemang med bl.a. den svenska samarbetsministern Anna Hallberg på Nordens dag. Evenemanget handlade om hur vi ska kunna möta en starkare efterfrågan av samarbete och gemensamma lösningar i Norden. Evenemanget streamades. Den 30 mars 2021 tillställdes bl.a. dåvarande inrikesminister Mikael Damberg ett brev, med kopia till bland andra Sveriges nordiska samarbetsminister Anna Hallberg, om undantag för Åland gällande SARS-Cov-2-screening i syfte att uppfylla inresekrav i Sverige.

Den 25 november 2021 deltog samarbetsminister Annette Holmberg-Jansson i en Covid-19-konferens som arrangerades i Nordens hus på Färöarna. I samband med besöket på Färöarna träffade minister Holmberg-Jansson den färöiske samarbetsministern Kaj-Leo Holm Johannessen som också är social- och hälsominister. Vid besöket diskuterades gemensamma frågor inom social- och hälsovårdsområdet och ministern besökte bl.a. sjukhuset och Färöarnas direktör för socialförvaltningen.

Landskapsregeringen avser fortsätta vara pådrivande i dessa frågor.

2.5.5 Näringsliv, energi och regionalpolitik (MR-Tillväxt)

Näringslivssektorn har identifierat åtta initiativ som ska genomföras inom ramen för den nordiska handlingsplanen för åren 2021–2024 med sikte på Vår Vision 2030, och har därmed valt att inte ha ett separat samarbetsprogram för sektorn från år 2022. Initiativen är cirkulär ekonomi, hållbart byggande, grön transport, hållbar mineralproduktion, smart konnektivitet, life science, AI och data samt hållbar havsekonomi.

De nordiska ministrarna med ansvar för näringspolitik beslöt vid ett möte i september 2021 att reservera 20 miljoner danska kronor (ca 2,7 miljoner euro) för åtgärder som stöder turistnäringens hållbara utveckling och återhämtning efter coronapandemin 2021–2024. Initiativet bidrar bland annat till information till stöd för beslut som gäller hållbar utveckling, till statistikföringen av turismens effekter, marknadsföring, produktutveckling med fokus på kulturturism samt till nya innovationer inom turistnäringen.

Arbetet inom regionalsektorn bedrivs inom ramen för samarbetsprogrammet för regional utveckling och planering 2021–2024. Insatsområdena *Grön och inkluderande stadsutveckling*, *Grön och inkluderande landsbygdsutveckling*, *Gröna, innovativa och resilienta regioner* utformas så att de stöder Vår Vision 2030 att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region. För varje insatsområde finns temagrupper som alla delvis har relevans för Åland, varför samtliga temagrupper har åländska medlemmar.

De nordiska ministrarna med ansvar för regionalpolitik beslöt vid mötet i september att fördjupa analysen kring multilokalitet, dvs situationen med att människor har fler bostäder, och vad det ger för regionala effekter samt identifiera vilka politiska åtgärder som kan främja det.

Fokus och prioriteringar för år 2022 kommer att ligga på de el- och energipolitiska områdena i ministerrådet, och då framför allt på frågor relaterade

till elnät och förnybar energiproduktion. Landskapsregeringens mål är att göra Åland till ett naturligt centrum för förnybar energi i Norden och för detta krävs aktivt nätverkande och informationsutbyte i det nordiska och europeiska samarbetet.

Minister Röblom deltog i möte med de nordiska bygg- och bostadsministrarna i november 2021.

2.5.6 Arbetsmarknad (MR-A)

Arbetsmarknadsministrarna hade ett informellt möte digitalt på inbjudan av ordförandelandet Finland i juni 2021 och höll ett formellt möte i Helsingfors i november 2021. Åland representerades av minister Fredrik Karlström.

Nordiska ministerrådets arbetslivspolitiska samarbetsprogram 2018–2021 omfattar sysselsättnings- och arbetsmarknadsområdet samt arbetsmiljö- och arbetsrättsområdet. Fokus kommer att ligga på följande fyra insatsområden:

- Stärka matchningen mellan utbud och efterfrågan av kompetent arbetskraft samt öka deltagandet på arbetsmarknaden, särskilt inom ut-satta grupper;
- Stärka en god arbetsmiljö för både kvinnor och män, bl.a. genom att förebygga arbetsrelaterade sjukdomar och skador samt avskaffa oacceptabla arbetsförhållanden;
- Säkra en god balans mellan arbetstagskydd och flexibilitet, samt tillvarata den nordiska trepartsbaserade arbetslivspolitiken;
- Stärka etablering och integration, lika möjligheter och mobilitet på den nordiska arbetsmarknaden.

MR-A godkände utkastet av arbetslivssektorns nya samarbetsprogram för perioden 2022–2024 i tyst procedur den 20 augusti 2021. Det presenterades av den åländska arbetsmarknadsministern vid sessionen i november och Nordiska Rådet rekommenderade Nordiska Ministerrådet att genomföra förslaget till nytt samarbetsprogram för arbetsliv 2022–2024.

2.5.7 Kultur (MR-K)

En deklaration om konst och kultur som främjare av hållbar utveckling godkändes av de nordiska kulturministrarna vid ett möte i Köpenhamn den 3 november 2021. Konst, kultur och språk anses ha ett omistligt egenvärde, och förutsättningarna för konst och kultur ska därför stärkas och finnas närvarande för alla i våra samhällen.

De samnordiska kulturinstitutionerna har ett kulturpolitiskt viktigt strategiskt mandat. En av deras uppgifter är att öka kunskapen och förståelsen för konstens och kulturens roll som förutsättningar för en hållbar utveckling. Nordiska ministerrådet och landskapsregeringen har ingått ett nytt avtal om Nordens institut på Åland som ersätter det gamla avtalet från 1984 och som gäller från den 1 januari 2022.

Ålands kulturminister Annika Hambrudd deltog i juni 2021 digitalt i ordförandeskapets konferens *Alla påverkar!*

2.5.8 Utbildning och forskning (MR-U)

Det nordiska samarbetet inom utbildningsområdet utgår ifrån handlingsplanen för ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden och strävar till att Norden ska kunna hävda sig på en global kunskapsmarknad. Kunskap är en konkurrensfaktor för att länder ska kunna attrahera talanger och öka sin tillväxt. Gemensamma nordiska möten och projekt är ett instrument för att främja en fördjupad dialog och förtydliga den nordiska samhörigheten och därmed även stärka Färöarnas, Grönlands och Ålands roll och position. Det nordiska samarbetet har skötts genom digitala möten under året.

Åland deltar aktivt i de olika samarbetsprojekten på nordisk nivå inom MR-U. Det gäller särskilt i fråga om vuxnas lärande (NVL), forskning (NordForsk), och skolutbytesprogrammet för elever, studerande och lärare (Nordplus). Därutöver finns flera kortare eller längre tidsbundna projekt, program och arbetsgrupper som Åland deltar i.

Framtida fokusområden och nya finansieringsvägar under perioden 2021–2024 är under diskussion inom NordForsk. Som en ny finansieringsväg kommer sk. ”open invitations” bli möjliga för finansiering av högklassiga forskningsprojekt.

Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (NVL) är ett stöd i arbetet med att utveckla åländsk vuxenutbildning. Tyngdpunktsområden inom nätverket är vägledning, validering, vuxnas grundläggande färdigheter samt kompetensutveckling för vuxenutbildare. Ett digitalt dialogmöte med representanter från de självstyrande områdena har genomförts under året med Åland som organisatör. Temat för dialogmötet var utbyte av erfarenheter kring vägledning, e-vägledning och vuxenutbildning. Målsättningen för 2022 är att genom nätverkande stöda en fortsatt utveckling av valideringsprocesser och metoder, karriärvägledningstjänster för vuxna samt delta i arbetet med att utveckla ett flexibelt system för vuxenutbildningen.

Syftet inom Nordplus är att stärka och utveckla det nordisk-baltiska samarbetet på skolnivå, stöda och utveckla utbildningen för ett livslångt lärande, stärka kunskaperna i nordiska språk och främja en kulturell förståelse.

Nordiska ministerrådet genomför ett projekt som går ut på att skapa en verksamhetsmodell och förfaranden för att stärka och effektivisera det gränsoverskridande datautbytet. Målet är att med hjälp av verksamhetsmodellen göra vardagen och rörligheten över gränserna smidigare för människorna och företagen genom att främja datautbytet mellan myndigheterna. Åland deltar i projektet som pågår 2021–2023.

Arbetsprocessen kring automatisk erkännande av högskoleutbildningar i Norden har diskuterats i en arbetsgrupp. Åland har haft en egen representant i arbetsgruppen. Arbetet slutfördes under år 2021 och presenterades i en rapport.

Landskapsregeringen deltar i DIS-nätverket (Demokrati, Inklusion och Säkerhet) vars nya mandat för perioden 2021–2024 har fokus på att stärka utvecklingen av demokratiskt medborgarskap och inkludering bland barn och unga.

Åland medverkar även i två adhoc-grupper inom MR-U: Revision av språkdeklarationen samt Små språk i Norden – Kultur och utbildning för revitalisering och stärkande av små språk i Norden.

Utvecklingsminister Alfons Röblom med ansvar för högskolefrågor deltog i MR-U-mötet i Helsingfors i oktober 2021.

2.5.9 Jämställdhet (MR-JÄM)

Utbildnings- och kulturminister Annika Hambrudd deltog den 6 september i Nordiska ministerrådet för jämställdhet och LGBTI (MR-JÄM). LGBTI är en förkortning av *Lesbian, gay, bisexual, transgender, intersex* och används av Nordiska ministerrådet. Landskapsregeringen använder den svenska förkortningen HBTQIA i sitt handlingsprogram.

NMR har under år 2021 haft fokus på att förebygga näthat och dess konsekvenser, jämställdhet och kön i småbarnspedagogiken, mera jämställt uttag av föräldraledighet samt våld och hatbrott mot LGBTI-personer.

Sedan år 2020 är LGBTI ett tillsatt område som lyder under MR-JÄM. Ordförandeskapet har under 2021 fortsatt förankringsarbetet av det nya politikområdet och har särskilt arbetat med frågan om våld och hatbrott mot LGBTI-personer.

Jämställdhetsplanering inom småbarnspedagogik samt motverkande av könsstereotyper inom barnomsorgen har varit en prioriterad fråga under det finländska ordförandeskapet år 2021. År 2022 prioriterar ordförandeskapet fortsatt insatser för LGBTI-personers livsvillkor och livskvalitet i Norden. Målsättningen är att kartlägga det arbete som pågår i Norden för att bemöta det internationellt växande motståndet mot jämställdhet, LGBTI-personers, kvinnors och flickors rättigheter. Åland deltar i kartläggningen samt i det nordiska arbetet med att ta fram verktyg för att bemöta motståndet. Projektet äldre LGBTI-personers livsvillkor och livskvalitet i Norden som startade år 2021 fortsätter under 2022. NIKK, Nordisk information för kunskap om kön förvaltar projektet som ingår i en flerårig strategisk satsning om LGBTI-personers ålderdom, särskilt i möten med offentliga hälso- och omsorgstjänster. Därutöver kommer fokus i NMR vara på jämställt arbetsliv samt unga mäns psykiska ohälsa.

Nordiska ministerrådet lanserade programmet Hållbara livsstilar i Norden, som ska bidra till Nordens vision om att bli världens mest hållbara och integrerade region år 2030. Genom programmet *Hållbara livsstilar i Norden 2021–2024* kommer samarbetet ytterligare att stärkas.

2.5.10 Integration

Landskapsregeringen lyfter i sitt regeringsprogram att inflyttning är en viktig nyckel för att klara av landskapets framtida utmaningar. Även Ålands utvecklings- och hållbarhetsagendans mål speglar arbetet för att uppfylla det nordiska samarbetsprogrammet om integration.

Nordiska ministerrådet upprätthåller informationskontoret *Info Norden* på Åland för flytt inom Norden och landskapsregeringen upprätthåller informationskontoret *Kompassen* för utomnordisk inflyttning.

Den nordiska plattformen med information, forskning och statistik kring bland annat integration gynnar erfarenhetsutbyte och samarbete mellan länderna och de självstyrda områdena. Integrationsarbetet har fokus på att skapa förutsättningar för delaktighet hos den inflyttade befolkningen.⁵ Landskapsregeringen bevakar integrationssamarbetet på ett övergripande plan, inom ramen för de olika ministerråden samt genom representation i vissa nordiska nätverk, projekt och seminarier. Som exempel kan nämnas Kulturrådets nordiska arbetsgrupp som diskuterar strategier för mer inkluderande kulturpolitik och Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (NVL). Och särskilt seminarier och workshops arrangerade av Nordens välfärdscenters ”Nordiskt samarbete om integration och inkludering”.

Landskapsregeringens samarbete med Mångkulturellt centrum i Sverige kring den mångkulturella almanackan fortgår och är ett sätt att öka förståelsen och kunskapen mellan olika kulturer och religioner. Till detta finns också konkreta verktyg kopplade för att arbeta med frågorna t.ex. inom olika verksamheter såsom skola, barnomsorg och äldreboenden.

2.5.11 Digitalisering (MR-Digital)

Mandattiden för MR-Digital har förlängts till och med år 2024. Ministerrådet har under året haft två ministermöten där minister Fredrik Karlström deltog, bägge mötena hölls på distans.

Med beaktande av Ålands ställning som gränsregion är de aktiviteter som gäller av lösningar för gränsöverskridande digital identifiering samt digitala tjänster speciellt intressanta för Ålands del.

- Inom ramen för Digital North 2.0 kommer projektplanen för NO-BID (Nordiskt-Baltiskt ID) att uppdateras för att återspegla den

⁵ www.nordicwelfare.org/sv/integrationnorden/

utveckling som skett beträffande eIDAS samt den digitala identitet som EU avser införa.

- Arbetet inom ramen för programmet för gränsöverskridande digitala tjänster, CBDS (Cross Border Digital Services), även det en del av Digital North 2.0, fortgår, programmet fokuserar på ett antal områden:
 - att bygga säker, pålitlig och kompatibel e-identifiering
 - att marknadsföra säkert och pålitligt datautbyte mellan myndigheterna
 - gränsöverskridande digitala tjänster för tre livssituationer, att studera, arbeta samt idka affärsverksamhet utomlands

Från och med slutet av november 2021 finns möjlighet att söka stöd för samarbetsprojekt inom ramen för CBDS-programmet.

Digitaliseringen medför också risker för ett digitalt utanförskap. MR-Digital har genomfört en kartläggning av nationella strategier och policyer för att undvika digitalt utanförskap hos grupper av invånare i medlemsländerna och -regionerna. Vid ministermötet den 26 november 2021 antogs ett gemensamt uttalande om vikten av att främja åtgärder som förhindrar digitalt utanförskap i samband med den digitala transformation som pågår.

2.5.12 Fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS)

Inom skogssamarbetet har landskapsregeringen deltagit vid Samnordisk skogsforskning (SNS) styrelsemöten som hölls digitalt. Vid mötena har sedvanliga frågor gällande strategi, verksamhetsplan, budget, stöd för projekt och nätverk samt stadgeändringar diskuterats, men även skogsnäringens roll inom EU:s gröna giv och svårigheterna att få förståelse för det nordiska skogsbruket i Europa. Vidare har deltagande länder och samarbetsorgan informerat om aktuella frågor.

Inom det nordiska samarbetet kommer landskapsregeringen att delta aktivt i arbetet inom samarbetsområdet för jord- och skogsbruk, fiske och livsmedel (MR-FJLS) under Norges ordförandeskap.

2.5.13 Miljö och klimat (MR-MK)

Det nordiska miljösamarbetet styrs i första hand av det nya nordiska samarbetsprogrammet för miljö och klimat 2019–2024. Arbetet utförs till stor del i nordiska arbetsgrupper där landskapsregeringen är aktiv eller i varierande grad följer med arbetet.

Från mars 2019 har koordinatören i Nordiska ministerrådets hav- och kustgrupp varit stationerad vid landskapsregeringen. I arbetet ingår att ge stöd till framtagande av vetenskapliga underlagsmaterial. Hav- och kustgruppen har under 2021 haft projekt inom områdena biodiversitet längs den nordiska kusten, svavelfattiga fartygsbränslens utsläppspåverkan, övervakning av arktiskt bottenliv, tobisfisk i Nordsjön, ål och vassruggar i Östersjön, och ejderns flyttstråk, samt Golfströmmens förändring.

Landskapsregeringen deltog i ett av de möten som hölls i ämbetsmannakommittén för miljö under 2021. Vid mötena har bland annat arbetsgruppernas årsrapporter för 2020 och arbetsprogram för 2022 diskuterats. Övriga frågor som behandlats, kan nämnas arbetet med miljösektorns bidrag till den nya visionen, där det beslutats att Ålands Landskapsregering ska vara förvaltningsorgan för satsningen inom Havsförvaltning och klimat.

Landskapsregeringen har deltagit på videomöten i arbetsgruppen för cirkulär ekonomi vars mål är att utveckla, samordna och evaluera nödvändiga

styrmedel i arbetet med att minimera mängden avfall och att verka för hållbar konsumtion och produktion. Dessutom har Landskapsregeringen deltagit i ett möte med arbetsgruppen för biologisk mångfald, för att stärka förutsättningar för biodiversitet i Norden samt satsningen inom naturbaserade lösningar.

Inom miljö- och ekonomiarbetsgruppen har man diskuterat potentialen och nödvändiga åtgärder med koppling till Grön omställning i Norden, ett projekt kring hur stor tillväxt och av vilket slag ekonomisk tillväxt ska vara möjligt inom de ramar som naturen sätter inom cirkulär ekonomi samt ett projekt om styrmedel om nollutsläpp av växthusgaser.

Flera projekt med syfte att utveckla och följa upp nordisk lagstiftning och ekonomistyrning pågår i arbetsgrupper inom miljö- och miljöekonomiområden där Åland aktivt deltar.

Minister Röblom deltog i ett möte med de nordiska klimat- och miljöministrarna i maj 2021. Minister Röblom deltog även i juni 2021 i en rundabordsdiskussion om biodiversitet. Diskussionen hölls i samband med offentliggörandet av en rapport framtagen av nordiska ungdomar; rapporten innehåller 19 uppmaningar för att stoppa artförlusten och återställa den biologiska mångfalden.

2.5.14 Social- och hälsopolitik (MR-S)

Arbetet inom ministerrådet har varit nedprioriterat på grund av brist på resurser. På ministernivå hölls ett möte digitalt i mars 2021.

Landskapsregeringen kommer fortsättningsvis medverka i det nordiska samarbetet kring funktionshinder. En handlingsplan för nordiskt samarbete om funktionshinder 2018–2022 har antagits. Ett Råd för nordiskt samarbete om funktionshinder har tillsatts för mandatperioden 2018–2022.

Landskapsregeringens medverkan i den nordiska tjänstemannagruppen för alkoholpolitiskt samarbete ger ett mervärde genom att erfarenheter av alkoholpolitiska initiativ delas och beredning av gemensamma nordiska ärenden möjliggörs. I gruppen behandlas även inspel inom EU och internationellt. Gruppen samarbetar med tjänstemannagrupperna för narkotika- och tobakspolitiska frågor.

Landskapsregeringen har två representanter i den s.k. Svalbardgruppen och har kunnat medverka i utbytet av information kring asylsökande i nordiska länder, frågor om terrorhot, samt andra beredskapsfrågor. Svalbardgruppens uppgift är att följa upp, främja och utvärdera hur det nordiska hälsoberedskapsavtalet genomförs och fungerar. År 2021 har gruppen diskuterat pandemiläget i de nordiska länderna och mötena har hållits digitalt. Ett fysiskt möte och konferens ordnades på hösten 2021.

I Nordisk Medicinalstatistisk Kommitté (Nomesko) insamlas årligen hälsostatistik från de nordiska länderna; för Ålands del insamlas statistik gällande personalen inom Ålands hälso- och sjukvård. Arbetet i gruppen möjliggör för Åland att göra jämförelser med övriga Norden. Gruppen har arbetat med en ny hemsida som ska byggas för att tillgängliggöra den statistiska informationen på bästa sätt. År 2021 har Nomesko haft flera möten digitalt och ett fysiskt möte på Åland.

Landskapsregeringen deltar även i den nordiska gruppen för hälsovårdspersonal (NGH), den s.k. Arjeplog-gruppen. Gruppens syfte är att främja patientsäkerhet och motverka onödiga gränshinder mellan de nordiska länderna. Under 2021 har möten hållits digitalt.

Lösningar för vård och omsorg på distans är projekt med syfte att förbättra den nordiska befolkningens tillgänglighet till god vård och omsorg samt till att skapa förutsättningar för utveckling och tillväxt. Projektet ska utifrån erfarenhetsutbyte i Norden identifiera bästa praxis gällande digitala arbetssätt och processer som kan användas för att utveckla lokala och

regionala initiativ på området. Hälso- och sjukvårdsbyråns representant deltar i arbetet i projektgruppens styrkommitté. År 2021 har alla möten hållits digitalt.

Landskapsregeringen har sedan början av år 2021 en representant i Nordiska Folkhälsoarenan. Nordiska Folkhälsoarenan har som uppgift att stärka det nordiska folkhälsosamarbetet och arbeta för att minska hälsoskillnader mellan nordborna. Målsättningen i mandatet för år 2021–2023 är bland annat att stärka policyutveckling och implementering av det tvärssektoriella perspektivet hälsa i all politik och att främja det tvärssektoriella folkhälsopolitiska samarbetet på nationell och internationell nivå. År 2021 har möten hållits digitalt.

Deltagandet i psykiatriarbetsgruppen har under året varit vilande.

2.6 Norden och EU

Landskapsregeringen fortsätter att ta en aktiv del i samarbetet mellan det nordiska samarbetet och EU. Under senare år har implementeringen av EU-direktiv satts i fokus.

Landskapsregeringen fortsätter stödja utvecklingen mot att de nordiska medlemmarna agerar gemensamt i ett tidigt skede av EU:s lagstiftningsprocesser.

3. EU

Kommissionens arbetsprogram för 2022 fokuserar fortsättningsvis på att återuppbygga EU efter Coronapandemin. Även om EU:s ekonomier har återhämtat sig snabbare än väntat så återstår det mycket arbete innan Europa är fullt återställt och det råder fortsättningsvis en osäkerhet kring hur pandemin kommer att fortsätta påverka unionen. Grundtanken för kommissionen är att bygga upp ett EU som är grönare, mer digitalt och mer motståndskraftigt än tidigare.

Under 2022 planerar kommissionen att presentera 42 nya initiativ som alla ska bidra till von der Leyen-kommissionens sex övergripande målsättningar: en europeisk grön giv, en ekonomi för människor, ett Europa rustat för den digitala tidsåldern, skydd av den europeiska livsstilen, ett starkare Europa i världen och en ny satsning på demokrati i Europa. Vidare vill kommissionen ägna särskild uppmärksamhet åt den yngre generationen och har förklarat att 2022 ska vara Europaåret för ungdomar.

Kommissionens ordförande Ursula von der Leyen har vidare konstaterat att framförallt arbetet för att uppnå ett klimatneutralt Europa senast 2050, formandet av en digital framtid, stärkandet av den europeiska sociala marknadsekonomin och försvarandet av EU:s gemensamma värderingar och intressen kommer stå i fokus för kommissionen under året.

För Ålands del finns det all anledning att fortsätta föra en aktiv EU-politik. I takt med att EU får tillgång till nya budgetmedel måste Åland se till att stödprogram anpassas så de kan användas effektivt också i mindre autonomier som Åland. När diskussioner kring nya kompetensområden aktualiseras måste Åland fortsätta vara med och forma Finlands ståndpunkter i enighet med självstyrelselagen och samtidigt påverka diskussionen på EU-nivå för att säkerställa att nya EU-kompetenser inte riskerar påverka självstyrelsen negativt. Landskapsregeringen ser med oro på hur kommissionen allt oftare exempelvis kräver en nationell plan per medlemsstat inom olika områden. För landskapsregeringen är det av stor vikt att kommissionen tar Ålands konstitutionella status i beaktande i såväl nya lagförslag som i arbetet med olika fonder och program.

Subsidiaritetsprincipen är även den viktig för Åland och landskapsregeringen fortsätter understryka vikten av att den på allvar respekteras i EU:s

beslutsfattande. Landskapsregeringen ser med oro hur subsidiaritetsprincipen allt oftare behandlas som en skrivbordsprodukt av EU:s institutioner och kommer fortsätta arbeta för att den på allvar ska respekteras och implementeras i praktiken, så som det finns stipulerat i EU:s grundfördrag.

Arbetet med konferensen om Europas framtid har inletts på EU-nivå och landskapsregeringen beklagar att autonomier med lagstiftningsbehörighet inte fått en större roll i konferensen. Samtidigt konstaterar landskapsregeringen att intresset för konferensen oavsett varit begränsat hos EU:s institutioner så här långt. Det är därför viktigt för landskapsregeringen att fortsätta söka nya forum och samarbeten för att kunna föra fram och få gehör för åländska frågor i EU. Ett gott exempel på nya samarbeten under 2021 var då EU-kommissionär Virginijus Sinkevičius, som första sittande EU-kommissionär någonsin, besökte Åland i augusti.

Närmare beskrivning av andra EU-ärenden som kommer bevakas av landskapsregeringen under året hittas nedan.

3.1 Coronapandemin och arbetet i rådet

Den globala coronapandemin har fortsatt påverka arbetet vid EU:s institutioner. En stor del av de anställda vid EU:s institutioner har fortsatt arbeta hemifrån under året, vilket har förändrat arbetet i Bryssel. För Ålands del har framför allt rådets arbetsmetoder fortsatt vara extra utmanande. Även under de tider pandemiläget i Bryssel har varit bättre har möten på alla nivåer i rådet antingen fått äga rum online eller fysiskt men med hårda begränsningar på antalet deltagare. De fysiska mötena har i regel varit begränsade till en deltagare per medlemsstat och för möten som äger rum online har varje medlemsstat oftast bara fått en länk för att kunna delta. Därför har landskapsregeringens ministerråd inte kunnat delta i rådets möten på samma sätt som innan pandemin. Landskapsregeringen har tillsammans med Finlands ständiga representation till EU försökt hitta pragmatiska lösningar så långt som möjligt för att ändå säkerställa en effektiv informationsförmedling. Landskapsregeringens ministerråd har även under året varit i kontakt med de finländska ambassadörerna och bett dem föra fram till de olika ordförandeskapen hur viktigt det skulle vara att återgå till normala arbetsmetoder så snart som möjligt.

3.2 Kommissionärsbesök till Åland

Olika landskapsregeringar har ända sedan Åland gick med i EU arbetat för att försöka få EU-kommissionär att besöka Åland. I augusti 2021 skedde det äntligen då kommissionär Virginijus Sinkevičius kom till Åland på inbjudan av landskapsregeringen och ReGeneration 2030-rörelsen. Sinkevičius är ansvarig för miljö, hav och fiske i EU-kommissionen och har således flera viktiga frågor för Åland på sitt bord. Som en del av kommissionärskollegiet är han också med och fattar kommissionens gemensamma beslut.

Under besöket deltog Sinkevičius i ett program arrangerat av landskapsregeringen och i ReGenerations konferens. Kommissionären fick möjlighet att bekanta sig med Ålands självstyrelse, se småskaligt kustnära fiske i praktiken, se resultat av EU-finansierade naturvårdsprojekt på Åland samt träffa representanter från den politiska landskapsregeringen och lagtinget. I lantrådets överläggningar med kommissionären lyftes bland annat upp frågor relevanta för Sinkevičius portfölj så som småskaligt yrkesfiske, fritidsfiske, handel med sälprodukter, viltvård, vattenbruk och havsbaserad vindkraft. Lantrådet lyfte också generella utmaningar kring administration och byråkrati samt gjorde kommissionären uppmärksam på de självstyrelsepolitiska problem som uppstår när man på EU-nivå kräver en enda nationell lösning eller plan. Lantrådet lyfte även frågan om behovet av smidiga regler kring tullförfaranden vid handel över skattegränsen.

Kommissionären var under mötet mycket lyhörd och intresserad av det åländska samhället och våra utmaningar. Landskapsregeringen följde upp besöket med att skicka en sammanfattning av diskussionerna och landskapsregeringens ministerråd håller fortsatt kontakt med kommissionärens kabinett.

3.3 Ålands möjligheter till inflytande i EU-ärenden

3.3.1 Landskapsregeringens ministerråd i Bryssel

Åland har en specialsakkunnig vid Finlands ständiga representation till EU. Det har under många år varit prioriterat för Åland att uppgradera den specialsakkunniges diplomatiska grad till samma nivå som motsvarande autonomiers representanter till EU. Under 2021 fick landskapsregeringen ett positivt svar från Finlands utrikesministerium och sedan självstyrelsedagen 2021 är den specialsakkunniges diplomatiska titel ministerråd.

Ministerrådet är formellt anställd av utrikesministeriet men arbetar endast för Åland och landskapsregeringen finansierar tjänsten. Ministerrådet fungerar som landskapsregeringens representant till EU:s institutioner. Under lagstiftningsprocessen i EU bevakar ministerrådet ärenden som är av intresse för landskapsregeringen och förmedlar information till Åland. Ministerrådet arbetar också med att föra fram Ålands positioner till EU:s institutioner.

Ministerrådet informerar även allmänheten om arbetet på EU-nivå. Vanligtvis besöker ministerrådet Åland ungefär var sjätte vecka för att bland annat träffa kollegor på landskapsregeringen. Under det första halvåret 2021 har de vanliga Ålandsbesöken uteblivit och informationsflödet har främst bestått av mejl- och telefonkontakt samt genom att sammanställa nyhetsbrev i kombination med uppdateringar via sociala medier. Från och med augusti har det däremot varit möjligt att återuppta de regelbundna besöken på Åland.

Att skapa och upprätthålla nätverk i Bryssel är en förutsättning för att ministerrådet ska lyckas med sina uppgifter. Då pandemin försvårat möjligheten att delta i fysiska evenemang och träffa människor ansikte mot ansikte har Ålands ministerråd främst deltagit i digitala möten med relevanta aktörer. Bland annat har ministerrådet deltagit i samarbeten med andra europeiska lagstiftande regioner kring frågor där det finns ett gemensamt intresse, exempelvis i frågan om regioners roll i konferensen om EU:s framtid. Under hösten har även vissa fysiska möten varit möjliga och ministerrådet har aktivt arbetat för att återuppta regelbundna kontakter med anställda i EU:s institutioner och med andra autonomiers representanter.

3.3.2 Arbete för att påverka beslutsfattandet inom EU:s institutioner

Landskapsregeringen har olika möjligheter att påverka lagstiftning på EU-nivå. Dels genom att i dialog med Finlands regeringsberedningsorgan påverka den finländska nationella ståndpunkten, dels genom att i direkt dialog med EU:s institutioner föra fram landskapsregeringens ståndpunkt. Landskapsregeringens möjlighet att påverka rådets ståndpunkt är nära knuten till beredningen av den finländska ståndpunkten och en eventuell avvikande åländsk ståndpunkt ska delges när Finlands ställningstagande presenteras i EU:s institutioner.

För att påverka EU-institutionerna krävs ofta direkt kontakt med dessa, vilket har fortsatt vara utmanande under 2021 då verksamheten präglats av social distansering. Finlands ständiga representation, där landskapsregeringens ministerråd har sitt kontor, har dessutom haft olika begränsningar kring fysisk närvaro på kontoret under året.

3.3.3 Samarbete med Europaparlamentariker

Europaparlamentet har lagstiftningsmakt som omfattar en majoritet av de områden som ingår i EU:s lagstiftningsbehörighet. Parlamentet kontrollerar även EU:s budget och godkänner kommissionen. Dessutom krävs Europaparlamentets godkännande för en mängd internationella avtal som förhandlats fram av unionen, till exempel inom internationell handel. Det nära samarbetet med europaparlamentariker Nils Torvalds och hans specialmedarbetare med specifikt ansvar för åländska frågor har fortsatt under året men landskapsregeringen samarbetar också med andra parlamentariker från olika partigrupper.

Med tanke på Europaparlamentets ökade lagstiftningsmakt är landskapsregeringens samarbete med europaparlamentarikerna mycket viktigt för att kunna få gehör för Ålands ståndpunkter i lagstiftningsarbetet och det är av extra stor betydelse så länge Finland inte givit Åland den egna plats i Europaparlamentet som Åland har rätt till.

3.3.4 Regionkommittén

Finland har nio platser i regionkommittén varav en plats enligt självstyrelselagen tillsätts av Åland. Åland har i regionkommittén bland annat möjlighet att påverka de utlåtanden som regionkommittén avger. Den kontaktskapande verksamheten med andra regioner och lokala samfund från EU-medlemsstaterna är viktig i syfte att skapa nätverk och allianser för att driva frågor som är av betydelse för Åland.

Den åländska ledamoten såväl som suppleanten deltar vid plenar- och arbetsutskottsmöten och får på det sättet goda insikter i vilka frågor som är aktuella i EU-sammanhang. Varje plenum inleds med att en kommissionär eller parlamentsledamot informerar om ett aktuellt område. Vid den efterföljande debatten har ledamöterna möjlighet att delta i debatten vilket har skett under året där det tagits upp frågan om att en stat även ska kunna ha olika ståndpunkter där de autonoma områdena som även har lagstiftningsbehörighet ska beaktas. Det är viktigt att subsidiaritetsprincipen (närhetsprincipen) till alla beslut beaktas vilket tyvärr under senare år inte varit fallet inom EU.

Den åländska ledamoten och suppleanten sitter i *utskottet för naturresurser och landsbygdsutveckling (NAT)* samt i *utskottet för territoriell sammanhållningspolitik och EU:s budget (COTER)*. Den åländska ledamoten sitter även med i den mellanregionala gruppen Östersjöregioner. Den åländska ledamoten har deltagit i plenardebatterna och utskottsmöten vilka detta år hållits digitalt på grund av coronapandemin. Ledamoten Bert Häggblom är medlem i EPP-gruppen som är en center höger grupp i regionkommittén och utgör den största gruppen; suppleanten Annette Bergbo är med i gruppen *The Greens in the European Committee of the Regions*.

Landskapsregeringen välkomnar ett fortsatt åländskt deltagande i regionkommitténs arbete men konstaterar samtidigt att Ålands rättmätiga plats är i Europaparlamentet.

3.3.5 Subsidiaritetsprincipen

Subsidiaritetsprincipen regleras i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. Enligt subsidiaritetsprincipen ska unionen, på de områden där unionen inte har exklusiv befogenhet, vidta en åtgärd endast om och i den mån som målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna eller bättre kan uppnås på unionsnivå. I Lissabonfördraget finns tydliga skrivningar om subsidiaritetsprincipen, men i praktiken ser landskapsregeringen att principen inte alltid efterlevs i den utsträckning som det från början var tänkt. Landskapsregeringen beklagar det här faktumet och

arbetar aktivt för att lyfta behovet av praktisk tillämpning av subsidiaritetsprincipen i EU:s lagstiftningsarbete.

Enligt EU:s fördrag ska alla nationella parlament få ta del av utkastet till lagstiftningsakter för att bedöma initiativens förenlighet med subsidiaritetsprincipen. Enligt 9 kap. 59a § i självstyrelselagen kan lagtinget i frågor som hör till landskapets behörighet delge riksdagen ett motiverat yttrande om huruvida ett utkast till lagstiftningsakt från EU är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Lagtingets ståndpunkt ska tillställas EU:s institutioner.

Landskapsregeringen gör i de samråds- och informationsärenden som tillställs lagtinget där ärendet anses vara av särskild vikt för Åland också en bedömning av subsidiaritetsprincipen. Landskapsregeringen informerar även lagtinget om vilka kommissionsinitiativ som diarieförs vid landskapsregeringen.

Landskapsregeringens ministerråd fungerar som Ålands lagtings representant i Regionkommitténs expertnätverk för subsidiaritetsfrågor. I nätverket ingår tjänstemän från lagstiftande regioners parlament i Europa. Nätverket träffas ett par gånger om året för att samråda om kommissionens förslag i förhållande till subsidiaritetsprincipen. Landskapsregeringen noterar dock att nätverket i praktiken har begränsat inflytande och arbetar därför för att lyfta subsidiaritetsprincipen också i landskapsregeringens egna kontakter till EU:s institutioner.

3.3.6 Deltagande i kommissionens offentliga samråd

Kommissionen håller i många fall offentliga samråd – även kallade konsultationer – med medlemsstater och andra intresserade parter innan man lägger fram ett nytt kommissionsinitiativ. Detta innebär en möjlighet för Åland att i ett tidigt skede av EU:s lagstiftningsprocess framföra synpunkter direkt till kommissionen, vilket landskapsregeringen anser vara positivt.

Landskapsregeringens svar på kommissionens offentliga samråd ska, liksom andra EU-ärenden, föras till lagtinget som samrådsärenden eller i-ärenden. Ingen promemoria ska dock skrivas. Vid samtal med lagtinget i frågan har konstaterats att om kommissionens samråd enbart är av teknisk natur behöver det inte föras till lagtinget för samråd.

Landskapsregeringen kommer under året att utvärdera landskapsregeringens fortsatta deltagande i kommissionens offentliga samråd.

3.3.7 Ålands deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden

Enligt 59a § självstyrelselagen har landskapsregeringen rätt att delta i beredningen av Finlands nationella ställningstagande gällande beslut som fattas inom EU. Detta görs genom att landskapsregeringen har en representant i de flesta sektorspecifika beredningssektionerna samt i kommittén för EU-ärenden. Lantrådet har även rätt att bli hörd i EU-ministerutskottet.

Landskapsregeringen arbetar kontinuerligt i samverkan med rikets myndigheter för att ytterligare förbättra rutinerna som garanterar landskapets deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden.

Beredning på svenska

Då det gäller landskapets möjligheter till inflytande över beslutsfattandet inom EU är språket en central fråga, eftersom landskapsregeringen enligt nuvarande system förutsätts delta i rikets beredning av positioner. Beredningen sker endast på finska, vilket är ett problem. Enligt justitieministeriets anvisningar om Ålands ställning i lagberedningen och i EU-ärenden har landskapsregeringen rätt att få beredningssektionernas dagordningar på svenska, övrigt material översatt på begäran (åtminstone de delar som är viktiga för Åland) samt tolkning vid deltagande i beredningssektionsmöten.

Varje år tillfrågas de tjänstemän som deltar i beredningen av EU-ärenden om de upplever att de har fått det bemötande på svenska som de har rätt till enligt självstyrelselagen och justitieministeriets anvisningar. Så har även skett i år.

Ett stående problem är att få relevanta översättningar i tid, vilket påverkar deltagandet i den nationella beredningen. Det händer att endast vissa delar av texten översätts, vilket inte alltid räcker till för att få en nödvändig helhetsbild.

Fortfarande saknas kunskaper hos enskilda tjänstemän vid ministerierna om Ålands språkliga rättigheter i beredningen av EU-ärenden och det är ett växande problem att allt fler tjänstemän i Finland saknar tillräckliga kunskaper i svenska.

3.4 Ålands prioriteringar

3.4.1 Åländsk representation i Europaparlamentet

Självstyrelsens myndigheter har allt sedan anslutningen till EU kontinuerligt framfört krav på att Åland ska erhålla egen representation i Europaparlamentet. Finlands regering och riksdag har konstaterat att kravet är berättigat och statsrådet fattade år 2009 ett principbeslut i vilket sägs att regeringen medverkar till att utveckla Ålands inflytande på arbetet i Europaparlamentet och fortsätter att i kommande förhandlingar på gemenskapsnivå om fördelning av parlamentsplatser hävda Ålands internationella särställning och självstyrande status. Dock har Finlands regering visat att man inte beaktat sitt principbeslut i samband med att Finland år 2018 tilldelats ett extra mandat i Europaparlamentet och regeringen valde att inte tillförsäkra Åland denna plats. Landskapsregeringen beklagar Finlands ovilja att säkerställa att Åland får den representation i Europaparlamentet som Åland har rätt till och fortsätter föra fram Ålands rättmätiga krav i olika dialoger med finländska politiker.

I samband med Brexit och diskussionerna kring Nordirlands framtida roll fördes även diskussioner om att eventuellt införa en ny status som ”observatör” till Europaparlamentet. Dessa planer förverkligades dock aldrig och således är det inte längre en aktuell väg framåt för Åland.

I dagsläget ser landskapsregeringen en eventuell framtida revidering av den europeiska vallagen (rådets direktiv 2013/1/EU) som en möjlighet att på nytt föra fram förslag till ändring av vallagen som främjar möjligheten till åländsk representation i Europaparlamentet.

3.4.2 Konferensen om EU:s framtid

Konferensen om Europas framtid (*Conference on the Future of Europe*) invigdes i Strasbourg den 9 maj 2021, ett år efter den ursprungliga planen. På grund av pandemiläget ägde invigningen i huvudsak rum virtuellt. Syftet med konferensen är att höra EU-medborgarnas åsikter om EU:s framtida utmaningar och möjligheter. Detta möjliggörs genom att ordna ett flertal olika evenemang på EU-nivå, nationell nivå, regional nivå och lokal nivå enligt principen ”nedifrån upp”. Deltagande möjliggörs även med hjälp av digitala verktyg. Konferensens slutsatser rapporteras våren 2022 under Frankrikes ordförandeskap i Europeiska unionens råd.

I *Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet hur konferensen om Europas framtid kan se ut, COM(2020) 27*, förespråkar kommissionen förutom de sakpolitiska områden som EU bör fokusera på, även institutionella ärenden, särskilt teman relaterade till demokratiskt deltagande. Här nämns särskilt transnationella vallistor och systemet med ledande kandidater i valet till Europaparlamentet. Det förstnämnda kräver en revidering av den europeiska vallagen.

Landskapsregeringen anser att initiativet med en konferens vars syfte är att stärka EU:s demokratiska legitimitet är välkommet samt att konferensens plenarförsamling bör, utöver de nationella parlamentens ledamöter, även inkludera ledamöter från lagstiftande regionala parlament med behörighet och skyldighet att genomföra EU-lagstiftning. Landskapsregeringen ser även att en eventuell revidering av den europeiska vallagen (rådets direktiv 2013/1/EU) är en välkommen plattform för att på nytt lyfta Ålands representation i Europaparlamentet.

Finland har under året i Coreper II, på Ålands initiativ, tagit upp de regionala parlamentens viktiga roll i konferensen och hänvisat till Åland.

Landskapsregeringen konstaterar att intresset för konferensen om EU:s framtid hittills har varit begränsat hos beslutsfattarna i EU:s institutioner och ställer sig frågande till hur många konkreta förändringar som i slutändan kommer att komma ur konferensen. Landskapsregeringen bevakar dock fortsättningsvis arbetet med konferensen i syfte att påverka så att eventuella förändringar ligger i linje med Ålands intressen.

3.4.3 Statligt stöd

Landskapsregeringen har alltsedan medlemskapet i EU fortlöpande utfärdat olika stöd och stödordningar. Landskapsregeringen följer även den juridiska utvecklingen på området inom unionen. Syftet med denna verksamhet är att säkerställa att stöd i landskapet är förenliga med unionens regler rörande statligt stöd.

EU:s regelverk om statligt stöd är i ständig förändring och landskapsregeringen följer aktivt EU:s lagstiftningsprocesser och försöker vid behov påverka dessa. Landskapsregeringen bereder sina egna notifieringar (anmälningar till EU-kommissionen) av statligt stöd och rapporterar kontinuerligt in statistik till EU-kommissionen via Helsingfors. EU-kommissionen har under året antagit de riktlinjer för regionalt statsstöd som reviderats till följd av ny EU-politik för en grön och digital omställning och de reviderade riktlinjerna träder i kraft den 1 januari 2022.

Under året har en stor del av stödbesluten gällt stöd inom kommissionens tillfälliga ram för statliga stödåtgärder till stöd för ekonomin under det pågående utbrottet av covid-19. Landskapsregeringen ingår i en stödordning som Finland fått godkänd av kommissionen inom den tillfälliga ramen.

3.4.4 Sammanhållningspolitiken

Under sommaren 2021 godkändes regelverket för den kommande perioden 2021-2027, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1060 av den 24 juni 2021 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden samt Europeiska havs- och fiskerifonden och om finansiella regler för dessa fonder och för Asyl- och migrationsfonden, Fonden för inre säkerhet samt Instrumentet för gränsförvaltning och viseringspolitik, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1058 av den 24 juni 2021 om Europeiska regionala utvecklingsfonden och Sammanhållningsfonden samt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1057 av den 24 juni 2021 om inrättande av Europeiska socialfonden+ (ESF+) och om upphävande av förordning (EU) nr 1296/2013. På basen av detta regelverk har landskapsregeringen utarbetat ett förslag till nytt Operativprogram för Åland 2021-2027 med finansiering från Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) och Europeiska socialfonden (ESF+) perioden 2021-2027.

Det är viktigt för landskapsregeringen att reglerna kring de olika fonderna möjliggör lösningar anpassade till lokala förhållanden och inte skapar onödig byråkrati eller oproportionerliga rapporteringskrav, något som är extra viktigt för en liten förvaltning som den åländska.

3.4.5 EU:s facilitet för återhämtning och resiliens

Syftet med EU:s återhämtningsfond är att främja unionens ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållning genom att förbättra återhämtningsförmågan i medlemsstaterna, lindra krisens sociala och ekonomiska konsekvenser samt stödja den gröna och digitala omställningen. Finlands plan för återhämtning och resiliens som fattar beslut om reformer och investeringar godkändes av europeiska rådet i oktober 2021. Ålands projekt ingår som separata delar i den finländska planen.

Enligt beslutet kan Finland ur faciliteten för återhämtning och resiliens erhålla bidrag om ca 1,9 miljarder euro. Det slutliga beloppet justeras under år 2022. Landskapsregeringen och riksmyndigheterna har efter samråd i enlighet med 59b § 2 mom. självstyrelselagen för Åland, överenskommit om en fördelningsnyckel för beräkning av det belopp som ska utgöra Ålands andel av det bidrag som kan allokeras till Finland. Denna fördelningsnyckel kommer att baseras på aktuell befolkningsandel, d.v.s. 0,54 procent. Uppskattningsvis bedöms således Ålands andel av bidrag från återhämtningsfonden uppgå till ca 10,2 miljoner euro.

Den åländska planen består av tre reform- och investeringsprojekt:

- 1) Havsbaserad storskalig vindkraft och fossilfri energiproduktion. 1,7 M€ för vindkraftsutredningar och -undersökningar, 1,0 M€ för solparksinvesteringsstöd.
- 2) Höja kompetensnivån och förnya det kontinuerliga lärandet, digitalisering och modernisering av utbildningen på Åland. 2,7 M€
- 3) Införa ett personcentrerat digitalt informationssystem på Åland. 4,8 M€.

Projektens kostnader budgeteras i landskapets budget och staten överför pengar till Åland i förskott. Projekten ska rapporteras till EU gällande uppfyllande av milstolpar och resultat.

3.4.6 Skattefrågor

Skattefrågor är i grunden inte en åländsk behörighet men de beslut i skattefrågor som fattas på EU-nivå har ändå en stor påverkan på Åland. Landskapsregeringen bevakar således även dessa frågor på EU-nivå och deltar i den nationella beredningen av dem.

Det åländska skatteundantaget, som finns i Ålandsprotokollet till anslutningsfördraget till EU, har tjänat sitt syfte att bevara en livskraftig åländsk ekonomi väl. Samtidigt har den skattegräns som uppstår till följd av att Ålands territorium står utanför skatteunionen lett till byråkrati för åländska företag och privatpersoner som importerar och exporterar varor. Den byråkratin har ökat under senare tid, bland annat till följd av den slopade skattefriheten på import av lågvärdesförsändelser och kraven på förtullning av samtliga lågvärdesförsändelser.

Även om frågan om förenklingar behöver lösas av finländska myndigheter då det är deras behörighetsområde så prioriterar landskapsregeringen frågan högt. Under 2021 har landskapsregeringen arbetat aktivt, både på politisk- och tjänstemannanivå, för att få finländska myndigheter att införa olika förenklingar i tull- och skatteförfarandet.

När de kommer till externpolitiken så har ett arbete gjorts för att titta närmare på hur andra områden med liknande status som Åland hanterat liknande utmaningar. Syftet med arbetet har varit att hitta exempel på lämpliga förenklingar som finländska myndigheter kunde använda sig av. Landskapsregeringen har under året tittat närmare på situationen i bland annat Andorra och San Marino men det har visat sig att det mest jämförbara området är Kanarieöarna. I november hade skattegränsstrategigruppen ett möte med

chefen för den spanska tullen på Kanarieöarna och fick en genomgång om hur tullförfarandena ser ut där.

3.4.7 Jordbruk

Jordbruket är viktigt för Åland och mycket av det som avgör det åländska jordbrukets verksamhetsförutsättningar beslutas på EU-nivå. Därför arbetar landskapsregeringen aktivt med att försöka få en EU-politik som tar åländska förhållanden i beaktande och undviker ”enstorlekslösningar” som inte är anpassade för det åländska jordbruket.

Inom jordbruksområdet är stödpolitiken det område som mest direkt påverkar förvaltningen och genomförandet av olika jordbruksstöd för utveckling av landsbygden och för att främja en mer hållbar livsmedelsproduktion. EU:s institutioner har fattat beslut om att förlänga nuvarande programperiod två år till 2022 och den nya programperioden kommer i stället att omfatta åren 2023–2027. För de år som programperioden förlängts, även kallad övergångsperioden, har det tagits fram ett förstärkningspaket finansierat med återhämtningsfonden och ordinarie medel har också förstärkts för att stimulera branschen till en snabb återhämtning efter Covid-19. För övergångsperioden har det åländska landsbygdsutvecklingsprogrammet uppdaterats med två nya åtgärder som finansieras med återhämtningsmedel och med förstärkt finansiering för klimatrelaterade åtgärder som investering i bio- och förnybara energilösningar och energieffektiviseringar inom branschen.

Parallellt med arbetet med att uppdatera landsbygdsprogrammet för övergångsperioden har den nya cap-strategiplanen utarbetats trots att reformen formellt antogs först den 2 december och de detaljerade regelverken publicerades den 6 december 2021. Cap-strategiplanen inlämnades till kommissionen den 22 december och ska nu beredas för godkännande så att åtgärderna ska kunna implementeras från år 2023. Eftersom Åland och riksmyndigheterna har delad behörighet gällande genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken innehåller cap-strategiplanen åtgärder utformade både av landskapsregeringen och riksmyndigheterna. Under år 2022 ska förslagen i planen detaljförhandlas med kommissionen samtidigt som de nationella regelverken ska tas fram.

Utöver detta kommer landskapsregeringen fortsatt följa arbetet med genomförandet av den gröna given där kommissionen aviserat en översyn av regelverket kring hållbar användning av bekämpningsmedel samt översynen av lagstiftningen gällande saluföring av utsäde och växtförökningsmaterial. När dessa regelverk uppdateras är det viktigt för landskapsregeringen att det sker på ett sådant sätt som i praktiken fungerar för det åländska jordbruket.

3.4.8 Fiske

EU:s regelverk för fiskerikontroll

I kommissionens arbetsprogram ingår en revidering av EU:s fiskerikontrollsystem. Förslaget syftar till att göra systemet mer effektivt och att försäkra överensstämmelse med unionens gemensamma fiskeripolitik. Detta arbete inleddes under 2018 och behandlingen pågår. Landskapsregeringen har tidigare lämnat synpunkter rörande förslaget med utgångspunkt i att de krav som ställs på förvaltning och näringsutövare måste vara rimliga. Landskapsregeringen konstaterar att förslaget innebär utökad kontroll och övervakning även av det småskaliga kustfisket (fartyg under 12 meter). För landskapsregeringen är det inte acceptabelt att införa en allt för stor administrativ börda för åländska fiskare. Landskapsregeringen noterar också att en diskussion kring fritidsfisket har kommit upp i samband med revideringen av EU:s fiskerikontrollsystem och konstaterar att fritidsfisket också i fortsättningen bör regleras lokalt och inte på EU-nivå.

3.4.9 Skog

Trots att det inte finns någon gemensam skogspolitik inom EU berörs skogen och skogsbruket av ett flertal åtgärdsprogram, inte minst genom den gröna given och ”Fit for 55-paketet”. Det handlar exempelvis om en ny skogsstrategi och en ändring av direktivet om saluföring av skogsodlingsmaterial, men även om en rad åtgärder på miljöområdet. Här kan speciellt nämnas en översyn av förordningen om utsläpp och upptag av växthusgaser inom markanvändningssektorn (LULUCF), en översyn av direktivet om förnybar energi, EU:s strategi för biologisk mångfald och taxonomiförordningen om hållbara investeringar.

Landskapsregeringen konstaterar att skogspolitiken måste ta de lokala förhållandena och särskilda behoven som finns runt om i EU i beaktande och understryker att skogspolitiken i första hand inte ska vara en EU-kompetens.

EU:s nya skogsstrategi för 2030

Kommissionen presenterade i juli 2021 ett förslag till en ny skogsstrategi (COM(2021) 572 final). Strategin syftar till att motverka effekterna av klimatförändringen, förlusten av biologisk mångfald och avskogning samt att öppna upp för skogarnas potential i framtiden och utgör en del av den gröna given och biodiversitetsstrategin. EU-kommissionen betonar att beslutanderätten för skogspolitiken ligger hos medlemsstaterna och strategin ska inte ses som en gemensam skogspolitik. Det är ändå tydligt att kommissionen vill ta ett starkt grepp om hur medlemsstaternas skogsbruk ska bedrivas och vill styra på detaljnivå. Förslaget innehåller även flera delar som är positiva, t.ex. en satsning på ökad träbyggnation, hållbar användning av trä för energiändamål, främjande av skogens övriga nyttor inom bioekonomin, skyddande av naturskogar, ökad resiliens, diversifierade skötselmetoder, skolning m.m. Förslaget är dock inriktat på bevarandet av biodiversitet, skydd av skogar och klimatanpassning, medan balansen mot skogens ekonomiska och sociala dimensioner samt skogssektorns övergripande potential för omställningen till en grön bioekonomi ej beaktas i tillräcklig omfattning. Förslaget har behandlats av rådet i november 2021 och där har motsvarande kritik framförts. rådets slutsatser överensstämmer med Finlands syn på strategin. EU-parlamentet avser behandla skogsstrategin under våren 2022.

Översyn av lagstiftningen om saluföring av växtförökningsmaterial

Dagens lagstiftning kring växtförökningsmaterial är omfattande och utgörs av 12 olika direktiv, specifika för olika grödor. Ett av dessa avser saluföring av skogsodlingsmaterial. EU-kommissionen startade en process för översyn av lagstiftningen redan 2013, men drog tillbaka ärendet 2015. Nu har kommissionen återupptagit arbetet under 2021. Avsikten är att se över lagstiftningen om växtförökningsmaterial inom jord- och skogsbruket för att anpassa dem till målsättningarna i den gröna given om klimatanpassning, resiliens och bevarandet av biologisk mångfald och genetiska resurser samt att förenkla handläggningen och den administrativa bördan. Kommissionen arbetar efter olika alternativ, bl.a. att alla direktiv ska finnas kvar, men harmoniseras eller att slå ihop alla direktiv till ett gemensamt.

3.4.10 Jakt- och viltvård

Landskapsregeringens principiella uppfattning är att frågor kring jakt och viltvård så långt som möjligt ska hanteras på lokal nivå. EU:s regler på området behöver ta det faktum att förhållandena skiljer sig stort mellan de olika delarna av unionen i beaktande och ge tillräckligt utrymme för att anpassa reglerna till de lokala förhållandena. När EU:s arbete med den gröna given går framåt är det viktigt för landskapsregeringen att kriterier för vad som ska

betraktas som skyddade områden är rimliga och inte automatiskt utesluter ansvarsfull jakt och viktiga viltvårdsinsatser.

I januari 2021 antog EU-kommissionen en begränsning av användningen av blyhagel i våtmarker. Det innebär i praktiken att användning av blyhagel vid jakt och skytte vid eller i närheten av våtmarker blir förbjudet i hela EU från den 15 februari 2023. Utöver detta arbetar också kommissionen vidare med ett förslag som skulle begränsa all användning av bly i ammunition för jakt och sportskytte. Enligt nuvarande förslag skulle all användning vid jakt förbjudas, samt användning vid sportskytte där skjutna kulor inte kan samlas upp i kulfång. Förslaget undergår nu en vetenskaplig utvärdering varefter kommissionen förväntas sammanställa det slutliga lagförslaget.

3.4.11 Miljö, klimat och energi

Ur kommissionens arbetsprogram för 2021 är initiativen inom den gröna givnen intressanta för landskapsregeringens arbete med miljö, klimat och energi. Såväl nya initiativ som refit-initiativ är viktiga att bevaka. Stort fokus kommer att ligga på bevakningen av Fit for 55-paketet, där EU vidtar en rad åtgärder för att minska unionens nettoutsläpp av växthusgaser med 55% fram till 2030. Landskapsregeringen kommer att analysera kommissionsförslagets påverkan på det åländska samhället och eventuella påföljder för bl.a. infrastruktur, lagstiftning och näringsliv. De flesta av lagstiftningsåtgärderna som aviserats från kommissionen är inom landskapets lagstiftningsbehörighet, och följderna av paketet för det åländska samhället är troligtvis stora. Delar av lagstiftningspaketet kommer troligen att innebära utökade myndighetsuppgifter. Landskapsregeringen kommer därför aktivt arbeta för att eventuella nya myndighetsuppgifter och eventuell utökad byråkrati hålls så enkel som möjligt, så att arbetet kan skötas inom landskapsregeringens begränsade ramar.

Landskapsregeringens målsättning är att göra Åland till ett naturligt centrum för hållbar energi i Norden, främst med avstamp i Ålands betydande potential för storskalig havsbaserad vindkraft. Landskapsregeringen följer noga med olika EU-initiativ, strategier och stödformer för förnybar energi.

I den gröna givnen finns också initiativ för att skydda områden med stort värde för den biologiska mångfalden. Det kan till exempel handla om nya krav för skydd av mark- och vattenområden. Landskapsregeringen bevakar dessa frågor och framhåller vikten av att definitionerna av skyddade områden tar våra lokala förhållanden i beaktande och är förenliga med äganderätten.

3.4.12 Hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvård är och ska enligt landskapsregeringen främst fortsätta vara regioners och medlemsstaters behörighet. I spåren av pandemin har däremot vikten av gemensamma strategier på EU-nivå för att hantera globala hälsohot kommit upp på EU:s agenda och diskussioner om att skapa en europeisk hälsounion har inletts. Landskapsregeringen välkomnar ett mer koordinerat EU när det kommer till liknande pandemiutbrott men konstaterar samtidigt att EU bör undvika detaljreglering och utökad administrativ börda när planerna på en europeisk hälsounion utarbetas. Landskapsregeringen ser även med stor oro på olika förslag på att kräva nationella åtgärdsplaner på hälso- och sjukvårdsområdet då sådana kan leda till en indirekt behörighetsförskjutning från Åland till Finland.

EU kommer att fortsätta med att förbättra och främja hälsan inom EU, bekämpa internationella hälsohot, förbättra läkemedel, krisnödvändiga produkter och stärka hälso- och sjukvårdssystem och deras resiliens och resurseffektivitet. Som ett led i detta avser EU-kommissionen ta en ledarroll i kampen mot cancer genom en europeisk plan för bekämpande av cancer vars syfte är att stöda medlemsstaterna i deras arbete gällande förebyggande

åtgärder, tidig upptäckt, diagnos och behandling samt livskvalitet för cancerpatienter och canceröverlevare. Landskapsregeringen avser följa kommissionens arbete mot cancer och värdera de förslag som läggs fram för att möjligen införliva dem i en planerad folkhälsostراتيجية.

3.4.13 EU:s gröna giv

Ett av EU:s mest prioriterade områden är att genomföra vad man kallar en ny grön giv, enligt vilken EU ska bli världens första klimatneutrala region. Den gröna givningen har tre huvudsakliga målsättningar: Att det inte ska finnas några nettoutsläpp 2050, att den ekonomiska tillväxten ska frikopplas från resursförbrukningen och att inga människor eller platser ska lämnas utanför.

Landskapsregeringen, som redan arbetar med Utvecklings och hållbarhetsagendan för Åland och stöder EU:s arbete med genomförandet av FN:s Agenda 2030, välkomnar den gröna givens ambitioner. Landskapsregeringen understryker att många av de konkreta åtgärder som kommer att behöva vidtas för att uppfylla ambitionerna i den gröna givningen kommer att ske på regional nivå i EU. Det är därför viktigt att även regioner med lagstiftningsbehörighet får en viktig roll i utformandet av regelverken som kommer i anslutning till den gröna givningen.

I samband med den gröna givningen finns det även anledning att fortsätta lyfta Ålands engagemang för hållbarhet med bland annat Utvecklings och hållbarhetsagendan.

3.4.14 Jämställdhet

Landskapsregeringen konstaterar att det fortfarande finns mycket arbete kvar att göra innan jämställdhet uppnås i EU:s regioner och medlemsstater. Landskapsregeringen fortsätter därför understöda EU:s ambitioner på området. EU har enligt landskapsregeringen ett ansvar i att vara en föregångare i jämställdhetsfrågor och bör därför öka sitt fokus på jämställdhet inom EU:s egna institutioner och i andra EU-organ. Landskapsregeringen konstaterar dock att det finns stora skillnader i olika regioners och medlemsstaters ambitionsnivå när det kommer till jämställdhetsarbetet och poängterar att det är viktigt att inte EU-regler står i vägen för regioner eller medlemsstater som vill vidta mer ambitiösa åtgärder på jämställdhetsområdet.

Jämställdhetsåtgärder på EU-nivå utgörs av jämställdhetsintegrering som strategi för att uppnå landskapets målsättningar för jämställdhet. Det innebär att jämställdhet ska beaktas i alla skeden av beslutsfattandet. Landskapets målsättningar utgörs av sex inriktningar som fastslagits i en jämställdhetsagenda och som inkluderar de olika områdena i EU:s jämställdhetsstrategi 2020–2025.

I enlighet med EU:s jämställdhetsstrategi samt Ålands jämställdhetsagenda vidtar landskapsregeringen åtgärder för att undanröja ojämställdhet mellan män och kvinnor och för att främja jämställdhet. Jämställdhet ska i enlighet med unionens mål inkluderas på alla områden såsom inom näringsliv, politik och i samhället som helhet.

Landskapsregeringen kommer att tillsätta en parlamentarisk kommitté år 2022 med syfte att diskutera åtgärder för att uppnå mera jämställd representation mellan kvinnor och män i Ålands lagting.

En av målsättningarna med EU-kommissionens jämställdhetsstrategi är att stoppa det könsrelaterade våldet. Strategin lyfter fram Istanbulkonventionen som verktyg för de åtgärder som behövs för att eliminera mäns våld mot kvinnor. Åland har 2020 antagit en strategi för nolltolerans mot våld i nära relationer 2020–2030.

Ålands landskapsregering inrättade år 2021 en kommitté bestående av myndighetschefer och representanter för landskapsregeringen för implementering och uppföljning av Istanbulkonventionen på Åland. Kommittén

fortsätter sitt arbete under 2022–2023 med mål att öka samverkan, införa rutiner och handlingsplaner för att minska våldet.

Barn och unga är prioriterade i jämställdhetsarbetet 2022 och landskapsregeringen sätter in extra insatser och projektmedel för att motverka sexuell våld i skolor och i fritidssektorn.

EU-kommissionens förslag om stärkt tillämpning av principen om lika lön för kvinnor och män för lika eller likvärdigt arbete tack vare insyn i lönesättningen och efterlevnadsmekanismer har hög prioritet för landskapsregeringen. Arbetet med målet om lika lön sker genom uppföljning av jämställdhetsplaner där lönekartläggningar ska ingå. Att lika arbete ersätts med lika lön finns som delmål i Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda 2030.

3.4.15 Integration

Ålands landskapsregering lyfter i sitt regeringsprogram att inflyttning är en viktig nyckel för att klara av landskapets framtida utmaningar. Även Ålands utvecklings- och hållbarhetsagendans mål speglar arbetet för att uppfylla EU-kommissionens målsättningar och strategier 2022.

Flyktingmottagande ligger på kommunal nivå även på Åland och flyktingmottagandet utgör bara en liten del av invandringen till Åland. Landskapsregeringens roll är att bistå med information och rådgivning för olika samhällsaktörer kring integration generellt. 2016 antog Ålands lagting en blankettlag som möjliggjorde för åländska aktörer att söka medel från EU:s fond för asyl, migration och integration (AMIF-fonden) för fondperioden 2014–2020. Fonden administreras av inrikesministeriet och landskapsregeringen ingår i fondens övervakningskommitté. Efter positiva erfarenheter från föregående programperiod planeras upplägget för den nya fondperioden vara detsamma. År 2021 påbörjades uppdatering av den åländska lagstiftningen i samklang med den finländska uppdateringen. Nationellt har lagstiftningen blivit lite försenad, men den åländska uppdateringen har påbörjats och färdigställs under 2022. Målet är att Åland denna gång kan vara med i första ansökningsrundan för AMIF-projekt.

Tidigare fanns en plan om att dessutom göra en strategisk uppdatering av landskapsregeringens program för integrationsfrämjande 2020–2023 under 2021 för att bli i samklang med EU:s och det nationella AMIF-programmet, samt med ett förtydligande kring hur kommunerna och KST valt att fördela sina ansvarsområden. I och med nationella förseningar har planen om att uppdatera programmet skjutits upp till 2022 eller 2023.

AMIF-projektet⁶ ”En säker hamn”, där Ålands landskapsregering var huvudman, har varit ett stort samarbetsprojekt mellan landskapet, kommuner, tredje sektorn och Ålands hälso- och sjukvård kring flyktingmottagande och vidarebosättning. Metoder och modeller lever kvar på olika nivåer och hos olika aktörer. Genom AMIF-projektet utbildades Ålands första Samhälls- och hälsokommunikatörer som även efter projekt slut har kunnat anlitas för att informera och svara på frågor på flera olika språk även för de som varken går integrationsutbildning eller står till arbetsmarknadens förfogande, vilket har varit särskilt värdefullt i pandemins spår. Bokning av kommunikatörerna administreras av informationskontoret Kompassen.⁷

3.5 Landskapsregeringens prioriteringar 2022

Nedan finns en tabell över de kommissionsinitiativ som landskapsregeringen prioriterar i kommissionens arbetsprogram för 2022. Landskapsregeringen kommer att följa dessa initiativ och vid behov diarieföra dem.

⁶ EU:s Asyl, migration och integrationsfond

⁷ www.kompassen.ax

Tabell 1: Initiativ som landskapsregeringen kommer att prioritera

Nya initiativ	
En europeisk grön giv	
Paketet om nollföroreningar	<p>a) Översyn av förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning (lagstiftning, inkl. konsekvensbedömning, artikel 114 FEUF, 2 kv. 2022)</p> <p>b) Integrerad vattenförvaltning – reviderade förteckningar över föroreningar i ytvatten och grundvatten (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 192 FEUF, 3 kv. 2021)</p> <p>c) Översyn av EU-lagstiftningen om luftkvalitet (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 192 FEUF, 3 kv. 2022)</p>
Klimatpaketet	<p>a) Översyn av EU:s regler om fluorerade växthusgaser (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 192.1 FEUF, 2 kv. 2022)</p> <p>b) EU-regler om harmoniserad mätning av utsläpp från transporter och logistik (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artiklarna 91 och 100.2 FEUF, 4 kv. 2022)</p> <p>c) Översyn av EU:s regler om fluorerade växthusgaser (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 192.1 FEUF, 2 kv. 2022)</p> <p>d) Certifiering av avlägsnande av koldioxid (lagstiftning inkl., konsekvensbedömning, artikel 192.1 FEUF, 4 kv. 2022).</p>
Cirkulär ekonomi	Initiativ om reparationsrätt (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, 3 kv. 2022)
Plastpaketet	<p>a) Politisk ram för biobaserade, biologiskt nedbrytbara och komposterbara plaster (inte lagstiftning, 2 kv. 2022)</p> <p>b) Restriktioner för mikroplast (inte lagstiftning, 4 kv. 2022)</p> <p>c) Åtgärder för att minska utsläpp av mikroplast i miljön (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 114 FEUF, 4 kv. 2022)</p>
Biologisk mångfald och jord till bord	Hållbar användning av bekämpningsmedel, översyn av EU:s regler (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 192.1 FEUF, 1 kv. 2022)
En ekonomi för människor	

Skydd av arbetstagare	Skydd av arbetstagare mot risker vid exponering för asbest i arbetet (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 153.2 FEUF, 3kv. 2022)
Främjande av vår europeiska livsstil	
Förhandsinformation om passagerare	Skyldighet för transportörer att lämna förhandsinformation om passagerare (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, 2 kv. 2022)
Utbildningspaketet	a) Europeisk universitetsstrategi (inte lagstiftning, 1 kv.2022) b) Bygga broar för ett ändamålsenligt europeiskt samarbete inom högre utbildning (inte lagstiftning, 1 kv. 2022)
Refit-initiativ	
En europeisk grön giv	
Översyn av direktivet om rening av avlopp från tätbebyggelse	Under utvärderingen av direktivet framkom vissa områden som kan förbättras: bättre hantering av befintliga och nya föroreningar, förbättrad styrning av sektorn och bättre samband med den europeiska gröna givens mål. Hänsyn kommer också att tas till folkhälsan (bättre förebyggande av pandemier genom övervakning av avlopp). Särskilda ansträngningar ska göras för att förbättra övervakningen och rapporteringen (i riktning mot halvautomatisk rapportering). Medlemsstaterna och avloppsoperatörerna – både privata och offentliga – gynnas av detta. Ytterligare insatser för öppenhet kan komma att krävas eftersom det anses leda till bättre resultat för sektorn. (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 192 FEUF, 2 kv. 2022)
Översyn – Begränsning av farliga ämnen i elektronik	Översynen ska stärka och förenkla lagstiftningen för att bättre skydda allmänheten och miljön mot farliga kemikalier, bland annat genom en övergång till en process med ”ett ämne, en bedömning”, större öppenhet när åtgärder för hantering av kemikalier prioriteras, samt genom uppmuntran av innovation för utveckling av säkra och hållbara alternativ i enlighet med den europeiska gröna given. Syftet med översynen är att minska den administrativa bördan i samband med undantagsförfarandet. (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 114 FEUF, 4 kv. 2022)
GreenData4All: Översyn av direktivet om	Initiativet bygger på den europeiska datastrategin. Det innebär att direktivet om infrastruktur

<p>infrastruktur för rumslig information i EU (Inspire) och direktivet om allmänhetens tillgång till miljöinformation</p>	<p>för rumslig information i EU (Inspire) och direktivet om allmänhetens tillgång till miljöinformation ses över efter den utvärdering som gjordes 2021. Initiativet ska modernisera data-reglerna i enlighet med tekniska och innovativa möjligheter, vilket gör det enklare för EU:s myndigheter, företag och invånare att stödja övergången till en grönare och koldioxidneutral ekonomi och minskar den administrativa bördan. Storskaliga tjänster för vidareutnyttjande av data är tänkta att ingå, i syfte att bidra till att samla in, dela, behandla och analysera stora datavolymer för att se till att miljölagstiftningen och reglerna för de prioriterade åtgärderna i den gröna given följs. Initiativet syftar till att rationalisera rapporteringen och minska bördan genom bättre återanvändning av befintliga uppgifter, automatisk rapportering genom datautvinning och företagsinformation (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 192 FEUF, 4 kv. 2022).</p>
<p>Övergripande förslag om omfördelning av EU:s tekniska och vetenskapliga arbete om kemikalier till EU-organ</p>	<p>Initiativet syftar till att i EU-organen centralisera ansvaret för vetenskapligt och tekniskt arbete med kemikalier som för närvarande är utspritt på en rad aktörer (vetenskapliga kommittéer, konsulter, kommissionens avdelningar) enligt principen ”ett ämne, en bedömning”. Förslaget ska minska bördan för de berörda parterna eftersom det centraliserar det vetenskapliga och tekniska arbetet med kemikalier till EU:s organ. Förslaget ska också minska bördan för EU-institutionerna (kommissionen och organen), eftersom utnyttjandet av organens fackkunskap om säkerhetsbedömning av kemikalier i stället för tillfälliga kommittéer och konsulter innebär synergieffekter och effektivisering (lagstiftning, artikel 114 FEUF, 4 kv. 2022).</p>
<p>Översyn av förordningen om tillhandahållande och utsläppande på marknaden av tvätt- och rengöringsmedel</p>	<p>Översynen av förordning (EG) nr 648/2004 ska åtgärda de brister som framkommit vid utvärderingen och anpassa lagkraven på tvätt- och rengöringsmedel till den senaste utvecklingen och de socioekonomiska behoven. Den ansluter till EU:s kemikaliestrategi för hållbarhet. En viktig fråga som framkom under utvärderingen var att de begrepp och definitioner som används i förordningen om tvätt- och rengöringsmedel inte alltid stämmer överens med den betydelse de har fått med tiden och i praktiken. Detta leder till oklarheter om förordningen gäller vissa produkter på marknaden (t.ex. mikrobiella rengöringsmedel). (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 114 FEUF, 4 kv. 2022).</p>

<p>Översyn av direktivet om uttjänta fordon och direktivet om typgodkännande av motorfordon</p>	<p>Översynen ska främja kretsloppstänkande genom att koppla konstruktion till hantering av uttjänta produkter, överväga regler om en obligatorisk andel återvunnet material för vissa komponenter och främja effektivare återvinning. Sammanslagningen av de två direktiven till ett enda instrument som täcker bilindustrins hela livscykel ger de ekonomiska aktörerna och myndigheterna rättslig klarhet jämfört med det splittrade nuläget: bilar omfattas av direktiv 2005/64/EG när de släpps ut på marknaden, medan uttjänta bilar omfattas av direktiv 2000/53/EG. Därför skulle en övergång till nätverktyg och digitala lösningar bidra till att minska onödiga administrativa bördor, bl.a. när det gäller rapporteringsskyldigheter och system för registrering, avregistrering och anmälan av fordon. Därför är översynen av direktivet tänkt att förbättra direktivets tillämpning och optimera den administrativa bördan genom bättre användning av digitala lösningar och samstämmighet med annan sektorspolitik och sektorspecifik lagstiftning som bygger på ett livscykelperspektiv. (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 114 eller 192 FEUF, 4 kv. 2022)</p>
<p>Översyn av lagstiftningen om saluföring av utsäde och andra växtförökningsmaterial</p>	<p>Initiativet går ut på att se över lagstiftningen om växtförökningsmaterial inom jord- och skogsbruk för att anpassa den till den europeiska gröna givens mål och strategierna från jord till bord, biologisk mångfald och klimat Anpassning samt EU:s digitala strategi och EU:s nya skogsstrategi. Tanken är att undanröja hinder på den inre marknaden och stödja den tekniska utvecklingen, skapandet av ett hållbart och klimattåligt jord- och skogsbruk, bevarandet av den biologiska mångfalden och av genetiska resurser inom jord- och skogsbruk. Initiativet ska förenkla handläggningen och minska bördan för myndigheterna och den europeiska sektorn för växtförökningsmaterial. (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artiklarna 43.2, 114 och 192.1 FEUF, 4 kv. 2022)</p>
<p>En ny satsning på demokrati i Europa</p>	
<p>Översyn av körkortsdirektivet</p>	<p>Kommissionen ska se över körkortsdirektivet 2006/126/EG för att öka trafiksäkerheten och underlätta den fria rörligheten. Det nya initiativet omfattar nya utmaningar för mobiliteten, bl.a. i fråga om digital teknik, och bidrar också till målen i EU:s strategi för smart och hållbar mobilitet från 2020. (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 91 FEUF, 4 kv. 2022).</p>

Prioriterade pågående förslag

En europeisk grön giv

Förslag till EUROPA-PARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om användning av förnybara och koldioxidsnåla bränslen för sjötransport och om ändring av direktiv 2009/16/EG	COM(2021)562 final 2021/0210 (COD) 14.7.2021
Förslag till EUROPA-PARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om utbyggnad av infrastruktur för alternativa bränslen och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/94/EU	COM(2021)559 final 2021/0223 (COD) 14.7.2021
Förslag till EUROPA-PARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999 och Europaparlamentets och rådets direktiv 98/70/EG vad gäller främjande av energi från förnybara energikällor och om upphävande av rådets direktiv (EU) 2015/652	COM(2021)557 final 2021/0218 (COD) 14.7.2021
Förslag till EUROPA-PARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om ändring av förordning (EU) 2018/842 om medlemsstaternas bindande årliga minskningar av växthusgasutsläpp under perioden 2021–2030 som bidrar till klimatåtgärder för att fullgöra åtagandena enligt Parisavtalet	COM(2021)555 final 2021/0200 (COD) 14.7.2021

<p>Förslag till EUROPA-PARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om ändring av direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom unionen, beslut (EU) 2015/1814 om upprättande och användning av en reserv för marknadsstabilitet för unionens utsläppshandelssystem och förordning (EU) 2015/757</p>	<p>COM(2021)551 final 2021/0211 (COD) 14.7.2021</p>
<p>Förslag till EUROPA-PARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om riktlinjer för transeuropeisk energiinfrastruktur och om upphävande av förordning (EU) nr 347/2013 (revision av TEN-E-förordningen)</p>	<p>COM(2020)824 final 2020/0360 (COD) 15.12.2020</p>
<p>Förslag till EUROPA-PARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om ändring av rådets förordning (EG) nr 1224/2009, och om ändring av rådets förordningar (EG) nr 768/2005, (EG) nr 1967/2006 och (EG) nr 1005/2008 och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/1139 vad gäller fiskerikontroll</p>	<p>COM(2018)368 final 2018/0193 (COD) 30.5.2018</p>

4. Övriga externa samarbeten

4.1 Sjöfart och IMO

Inom sjöfartsområdet är det IMO (International Maritime Organization, ett mellanstatligt FN-organ med 174 stater som medlemmar och tre associerade medlemmar) som beslutar om regler kring säkerhet, utbildning och miljö för sjöfarten som verkar på en global marknad. Finland är medlem och Åland kan delta i beredningen av positioner och i den finländska delegationen vid möten. EU har i ökande utsträckning initierat liknande och kompletterande lagstiftning inom sjöfartsområdet. I den mån det är relevant med EU-lagstiftning är det viktigt att föra fram samma positioner i de bägge organen. Hållbar sjöfart, att stöda en hållbar maritim utveckling och kopplingen till FN:s 17 hållbara utvecklingsmål är i fokus de kommande åren.

4.2 HELCOM

HELCOM (Helsingforskommissionen) är det förvaltande organet för Konventionen om skydd av den marina miljön i Östersjöområdet. De avtalsslutande parterna är de länder som angränsar till Östersjön samt EU. HELCOM antog 2007 Baltic Sea Action Plan (BSAP), vilken är ett gemensamt program för att återställa en god ekologisk status i Östersjön. HELCOM:s status stärktes ytterligare år 2008 när EU antog ett ramdirektiv om en marin strategi och samtidigt slog fast att samarbetsorganet ska användas för att uppnå direktivets målsättningar.

HELCOM:s medlemsparter har uppdaterat BSAP och godkände den reviderade planen vid ett ministermöte i oktober 2021. Landskapsregeringen har sedan 2018 varit aktiv i HELCOM:s arbetsgrupp för riktlinjer för hållbara odlingstekniker och -metoder. Landskapsregeringen avser att följa det fortsatta arbetet inom HELCOM och vid behov och i den mån resurserna tillåter delta i arbetet.

4.3 Samarbete inom havsplanering och marin miljö

Efter dialog med omgivande regioner antogs en åländsk havsplan i mars 2021. I havsplanen finns riktgivande förslag till lokalisering av olika framtida verksamheter och aktiviteter. Fortsatt samarbete påbörjades hösten inom EU-projektet eMSP NBSR som ska stödja långsiktig hållbar användning av havsområden med inriktning på hållbar blå ekonomi, klimatåtgärder och långsiktigt hållbart naturskydd.

Landskapsregerings arbete med åtgärder enligt havsmiljödirektivet (den marina strategin) och art- och habitatdirektiven samverkar i syfte att uppnå frisk undervattensnatur och hälsosamma fiskbestånd samt en integrerad vatten- och havsförvaltning mot föroreningar i vatten. Under 2021 har internationella möten hållits med Sverige och Finland kopplat till marin status, övervakning, åtgärder och undantag. Nya förvaltningsdokument för vattendirektivets vatten och den marina miljön slogs fast den 22 december för att gälla 2022–2027.

4.4 Miljösamarbete

Landskapsregeringen deltar i den nationella hotbedömningen av arter och biotoper som internationellt koordineras av den Internationella naturvårdsunionen IUCN. På nationell nivå deltar landskapsregeringen även i en styrgrupp för utvecklingen av en bevarandestrategi för odlingsväxternas vilda släktingar (CRW) med koppling till IUCN. Därtill deltar landskapsregeringen i den nationella genresursnämnden som dels har koppling till Nord-Gen och dels arbetar med frågor som är relaterade till lagstiftningen inom

EU om genresurser och bevarande av odlingsväxternas vilda släktingar, vilken i slutänden koordineras av *The Commission on Genetic Resources for Food and Agriculture* (CGRFA).

4.5 FN:s klimatmöte

Utvecklingsminister Alfons Röblom deltog i FN:s klimatmöte i Glasgow (COP26) i början av november 2021, som medlem av Finlands officiella delegation. Röblom deltog bl.a. i panelsamtal om jordbrukets roll i omställningen, där bl.a. USA:s jordbruksminister Tom Vilsack medverkade. Röblom deltog också i panelsamtal om öars utmaningar och möjligheter gällande förnybar energi där bl.a. Skottlands landsbygdsminister Mairi Gougeon medverkade.

Landskapsregeringen avser medverka i COP27 som hålls i Sharm El-Sheikh i Egypten i november 2022 och avser att ha fokus på en ökad produktion av grön el, minskade koldioxidutsläpp samt visa på hur små autonomier kan vara föregångare vid omställning till grön energi. Landskapsregeringen kommer att arbeta för att föra fram de goda exemplen från Ålands arbete med hållbar utveckling samt landskapsregeringens målsättning om att göra Åland till ett centrum för förnybar energi i Norden – främst med tanke på den åländska potentialen för storskalig havsbaserad vindkraft.

4.6 Finlands kommission för hållbar utveckling

Huvuduppdraget för Finlands kommission för hållbar utveckling, som leds av statsministern, är att påskynda verkställandet av FN:s Agenda 2030 i Finland samt att Agenda 2030 integreras i den nationella politiken. Landskapsregeringen är medlem i kommissionen och representeras av lantrådet, medan utvecklings- och hållbarhetsrådets huvudsekreterare är ersättare. Landskapsregeringen samarbetar med kommissionens sekretariat, som är placerat vid statsrådets kansli.

Under 2021 har kommissionen arbetat fram ett förslag till en färdplan för sex områden som syftar till att skapa systemförändringar, som bedöms behövas för att Finland ska kunna uppnå målen i Agenda 2030. Under inledningen av 2022 kommer förslaget behandlas av kommissionen och efter ett eventuellt godkännande inleds genomförandet. Landskapsregeringen avser delta i beslutsbehandlingen och samordna det eventuella genomförandet med implementeringen av utvecklings- och hållbarhetsagendans färdplaner för de sju strategiska utvecklingsmålen.

Som ett resultat av samarbetet med statsrådets kansli arrangerade ESDN (European Sustainable Development Network) en utbildningsworkshop på Åland i samband med ReGeneration-veckan i augusti 2021. Deltagarna var seniora tjänstemän från regeringskanslierna i Europa, bland annat Belgien, Litauen, Luxemburg, Rumänien, Tyskland och Österrike.

4.7 Clean Energy for EU Islands

Sekretariatet för ren energi för EU-öarna är ett initiativ på uppdrag av EU-kommissionen som syftar till att katalysera omställningen av ren energi på EU-öarna. Parisavtalet erkänner att öarna är särskilt utsatta för klimatförändringar och överberoende av fossila bränslen och energiimport. Många av Europas 2400 öar är små isolerade system och små marknader. Dessa öar, där 15 miljoner européer bor, har dock potential att vara föregångare i omställningen av ren energi genom att anta ny teknik och implementera innovativa lösningar. EU-kommissionen agerar för att utveckla och stödja den rena energipotentialen i europeiska ö-samhällen från Åland till Azorerna.

Landskapsregeringen ingår i det officiella initiativet från EU-kommissionen som stöder omställningen av ren energi på EU:s öar och deltar i olika program som lanseras.

4.8 Regions4

Regions4 är ett organ som för fram självstyrda regioners röst i bland annat FN och EU när det gäller frågor om hållbar utveckling, klimatkrisen och biologisk mångfald. Nätverket grundades 2002 och består idag av 41 regionala regeringar från 21 olika stater runtom i världen. Medlemmarna i Regions4 har möjlighet att delta i relevanta internationella evenemang samt följa globala förhandlingar och påverka beslutsprocesserna. Landskapsregeringen deltar i arbetet inom i Regions4 sedan år 2019.

Regions4 erbjuder exempelvis sina medlemmar verktyg och stöd för samarbeten på FN-nivå i samband med internationella klimat- och hållbarhetsmöten som COP (*United Nations Climate Change Conference*) och HLPF (*United Nations High-level Political Forum on Sustainable Development*).

I juli 2021 deltog landskapsregeringen, genom social- och hälsoministern, tillsammans med bland andra Wales försteminister vid Regions4:s högnivåmöte inför HLPF.

4.9 Central Baltic

Central Baltic Programme 2021–2027 är ett av EU:s Interreg gränsöverskridande samarbetsprogram för regioner som finansieras av ERUF (Europeiska regionala utvecklingsfonden). Samarbetsprogrammet omfattar mellersta Östersjöregionen med en befolkning på nästan 11 miljoner och 27 regioner: Estland, södra Finland med Åland, östra Sverige och nästan hela Lettland.

År 2022 avslutas de sista projekten inom Central Baltic Programme 2014–2020⁸ och det nya Central Baltic Programme 2021–2027⁹ inleds. 118 miljoner euro är reserverade för gränsöverskridandeprojekt och projektansökningar lämnas in vid specifika tider, så kallade *calls*. Under år 2022 planeras två *calls*. Central Baltic Programme 2021–2027 har sju programområden;

- 1) Mer export för små- och medelstora företag,
- 2) Fler nya företag som skalas upp,
- 3) Gemensamma lösningar för cirkulära ekonomi,
- 4) Förbättrad kust och marin miljö,
- 5) Minskade koldioxidutsläpp.
- 6) Förbättrade anställningsmöjligheter på arbetsmarknaden,
- 7) Förbättrade offentliga tjänster och lösningar för medborgare.

De sju programområdena delas in i fyra prioriteringar; innovativ affärsutveckling, förbättrad miljö och resursanvändning, förbättrade anställningsmöjligheter, förbättrade offentliga tjänster.

Kännetecknande för Central Baltic-projekt är fokus på regional utveckling, konkreta resultat och ett tydligt mervärde i samarbetet över gränserna. Projekten ska åtminstone ha partners från två länder inom området. Möjliga samarbetsorganisationer är offentliga organisationer, icke-statliga organisationer och privata aktörer beroende på relevans för projektgenomförandet.

Central Baltic-projekt för med sig betydligt mer än enbart ekonomiskt projektstöd. Tack vare gränsöverskridande projekt får organisationer tillgång till externa nätverk och bredare kunskap utöver de konkreta åtgärderna som

⁸ <https://cb2014.centralbaltic.eu>

⁹ <https://centralbaltic.eu>

sker inom projektet. Detta erfarenhetsutbyte är av stor betydelse och stärker humankapitalet på Åland.

Ålands landskapsregering är värdorganisation för en nationell Contact Point, vars roll är att vara informatör, ambassadör och nätverkare för programmet på Åland. Tjänstemannen arbetar med att sprida information om programmet och dess finansieringsmöjligheter samt underlätta för att hitta potentiella projektpartners.

Information om samtliga godkända projekt finns i Central Baltics sökbara databas.¹⁰

4.10 Utbildningssamarbete

Landskapsregeringen samarbetar aktivt inom utbildningsområdet med myndigheter i Sverige och i Finland. Landskapsregeringen upprätthåller en regelbunden kontakt med Universitets- och högskolerådet (UHR) i Sverige för att följa förändringar i regelverket för tillträde till högre utbildning. Det samma gäller gentemot myndigheter och institutioner i Finland för att säkerställa tillgången till svenskspråkigt utbildade specialister inom erforderliga yrkesområden på Åland.

Deltagare från olika skolnivåer på Åland deltar i ett forsknings- och utvecklingsarbete inom det svenska forskningsinstitutet Ifous i syfte att utveckla distansundervisningen. Landskapsregeringen koordinerar de åländska deltagarnas medverkan.

4.11 UNESCO

Ålands landskapsregering beslöt den 18 mars 2021 att anhänga om medlemskap i UNESCO. Den 9 november 2021 beslöt UNESCO's generalförsamling i Paris att välkomna Åland som associerad medlem.

Åland behöver tillsätta en egen nationalkommission och utarbeta en förordning som ramverk för dess UNESCO-arbete. Vidare behöver Åland anta en egen UNESCO-strategi som samordnar arbetet där Ålandsexemplet kan lyftas upp generellt, utöver ett ökat samarbete inom utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation. Åland arbetar redan aktivt med verkställigheten av de olika konventionerna inom UNESCO som Åland även separat i enlighet med självstyrelselagen gett sitt bifall till. Förutom de långvariga internationella kulturkontakterna så är utbildningsområdet av särskild betydelse för att rusta individer att ställa om och tillsammans hitta lösningar på globala utmaningar så som klimatkrisen. Vidare kan Åland följa UNESCO:s arbete kopplat till de marina resurserna (IOC) som är av särskild betydelse för det åländska samhället.

Ålands engagemang i UNESCO bygger i grunden på fred, demokrati och hållbar utveckling. Åland har länge haft internationella kulturkontakter inte minst genom sjöfarten som gett omistliga avtryck för mänskligheten. Här kan särskilt nomineringen till Memory of the World-programmet (MoW) nämnas, där rederiaktiebolaget Gustaf Eriksons arkiv från åren 1913–47 är med som förslag till det internationella registret. Därtill har Åland, tillsammans med Finland, Sverige, Danmark, Färöarna Island och Norge, nominerat nordiska klinkbåtstraditioner till UNESCO:s representativa lista över mänsklighetens immateriella kulturarv och den 14 december 2021 togs den samnordiska nomineringen upp på listan.

4.12 Regions for EU Recovery

Regions 4EU Recovery är ett samarbete initierat för att i linje med subsidiaritetsprincipen lyfta europeiska regioners roll som viktiga aktörer i EU:s

¹⁰ <http://database.centralbaltic.eu>

återhämtningsarbete. Nätverket arbetar för att belysa regioners erfarenhet och förmåga när det kommer till att hantera EU-fonder och -program samt vill få EU:s institutioner att inse mervärdet i att inkludera regionerna i beslutsprocessen. Nätverket kan också fungera som forum för att dela med sig av erfarenheter kring regionala återhämtningsplaner och hantering av EU-medel.

Landskapsregeringen blev del av nätverket i november 2020 och det är främst landskapsregeringens ministerråd som fört talan. Andra deltagande regioner är bland annat Katalonien, Baden-Württemberg, Flandern, Wielkopolska, Baskien, Auvergne-Rhône-Alpes, Occitania, Koprivnica-Krizevci, Medjimurje, Varazdin, Hesse, Emilia-Romagna, Bayern, Nouvelle-Aquitaine, Valencia, Vallonien och Lazio.

Under 2022 har nätverket fortsatt följa upp arbetet med EU:s återhämtningsfond och tryckt på för att regioner ska involveras i en högre utsträckning i utformandet av nationella återhämtningsplaner.

Nätverket gjorde även ett gemensamt uttalande kring konferensen om EU:s framtid där man underströk vikten av att ge regioners och autonomiers representanter en aktiv roll i arbetet med konferensen. Arbetet med att ta fram det gemensamma uttalandet leddes av landskapsregeringens ministerråd och uttalandet skrevs under av presidenter och regeringschefer från flera regioner och autonomier runt om i EU.

4.13 RLEG

RLEG är ett nygammalt initiativ som samlar regioner och autonomier med lagstiftningsbehörighet i EU. Totalt 16 regioner och autonomier, inklusive Åland, har under året varit medlemmar i initiativet. Övriga är Baleriska öarna, Baskien, Kärnten, Katalonien, Flandern, Niederösterreich, Madeira, Piemonte, Salzburg, Tyrolen, Oberösterreich, Valencia, Vorarlberg samt Korsika som observatör. Åland har tillsammans med tre andra regioner varit med i ledningsgruppen för initiativet och landskapsregeringens ministerråd har representerat Åland i arbetet.

RLEG arbetar för att stärka flernivåstyret i EU och delar övertygelsen att regionala och lokala myndigheter behöver spela en fundamental roll i EU för att unionen ska kunna fungera effektivt och vara demokratiskt.

Under 2021 har RLEG skrivit ett gemensamt brev till ledningen för EU:s institutioner och för konferensen om EU:s framtid där initiativet krävde direkt inflytande under konferensen. I samband med att brevet skickades ordnades också ett högnivå-möte där vice-lantrådet Harry Jansson representerade Åland och förde fram landskapsregeringens stöd till initiativet.

Landskapsregeringen ser RLEG som ett viktigt samarbetsorgan och kommer att fortsätta att vara aktiva i samarbetet. Det är en styrka för Åland att kunna föra fram sina ståndpunkter gemensamt med andra lagstiftande regioner till EU:s institutioner.

4.14 Hanaholmeninitiativet

Hanaholmeninitiativet är ett nytt program för att stärka samarbetet mellan Sverige och Finland gällande beredskap och civil krishantering. Hanaholmen tog år 2020 initiativet till att organisera ett nytt sektoriellt övergripande och bilateralt beredskapsprogram som strävar till att stärka den civila beredskapen i Finland och Sverige. Programmet baserar sig på erfarenheter från tidigare kriser som har påverkat båda länder såsom skogsbränder, stormar, översvämningar och pandemier, och strävar efter en fördjupad kunskap gällande strukturerna inom de båda ländernas civila krisberedskap samt personliga kontakter mellan nyckelpersoner. Programmet genomförs i samarbete med svenska försvarshögskolan och Säkerhetskommittén i Finland och stöds av båda ländernas regeringar. Den första kursen genomfördes i september

och oktober 2021. Tio deltagare från båda länder representerande myndigheter, civilsamhället och näringslivet simulerade och övade reella kriser för att identifiera förbättringsförslag och utvecklingsmöjligheter. En tjänsteman från landskapsregeringen deltog i kursen, och lantrådet och ytterligare en tjänsteman deltog i slutseminariet i Helsingfors i november.